ХУШ КЎРДИК, БОВУРИМ, ТУВУСҚОНИМ, БИРОДАРИМ, ГАРДАШИМ!

Беш оғайни — зўр карвон, Қандингни ур, сур даврон!

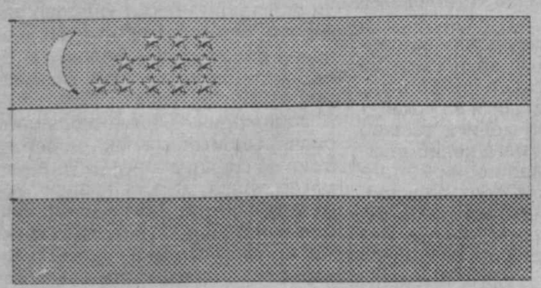
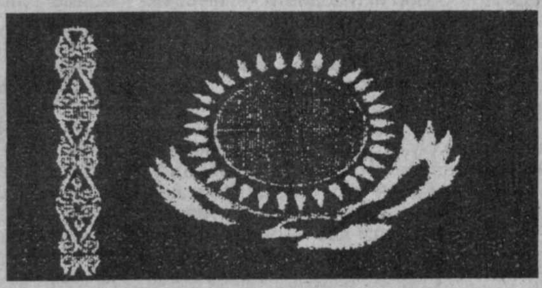

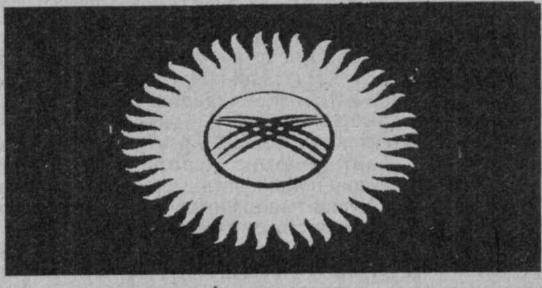
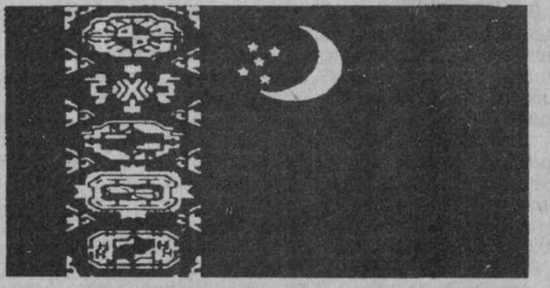

Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1995 йил 22 ноябрь. Чоршанба. № 45 (14297) ترکستان ✽ TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

ТУРКИСТОН ХАЛҚЛАРИ МАДАНИЯТИ ФОРУМИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Азиз дўстлар, қардошлар!

«Туркистон — умумий уйимиз» руҳи остида ўтаётган улкан анжуманнинг ташкилотчилари ва биринчи иштирокчиларини чин дилдан самимий муборакбод этаман.

Марказий Осиёдаги беш мустақил мамлакат жамоатчилиги вакиллари эзгу ниятлар билан бошлаган саъй-ҳаракатлари бугун ўзининг дастлабки самарасини берганлиги биз учун ғоят қувончли ҳолдир.

Аждодларимиз азал-азалдан бир оила бўлиб, қон-қариндош ва оға-ини бўлиб яшаб келишган. Тақдирлари узвий халқларимизнинг расм-русуми, урф-одати ва анъаналари, бой маданиятлари ҳам муштаракдир.

Туркистон тупроғини яратганнинг ўзи ҳам алоҳида меҳр ва ихлос ила бино қилган, деб айтсак асло муболаға бўлмайди. Бу заминда камол топган юзлаб буюк зотлар даҳоси бутун дунё маънавияти ва маданиятини чароғон этиб тургани бежиз эмас. Сиз билан биз буюк алломалар фарзандлари эканимиздан ифтихор қилмоққа ҳақлимиз.

Халқларимиз истиқлол йўлида не-не қурбонлар бермади. Минглаб фидойи инсонларнинг шу улуғ мақсад йўлида тиккан жонлари эвазига биз мана шу кунларга етишиб турибмиз. Демак, буюк истиқлолимиз қадр-қимматини тўғри тушуниб, порлоқ келажак учун елкама-елка туриб курашиш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир.

Сиз, азиз дўстлар, тарихий бирлигимизнинг тамал тошини қайта қўйиш билан аждодларимизнинг армонларини юзага чиқариб, уларнинг руҳларини шод этмоқдасиз.

Тарихий анжуманингиз Марказий Осиё минтақасида ҳамжиҳатлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, маданиятимиз, адабиётимиз, санъатимиз, урф-одатларимиз муштараклигини таъминлаш, янада равнақ топтириш ва дунёга ёйиш сари қўйилган дадил қадамдир. Бу халқаро ҳаракатнинг самарадор келажагига мен шахсан қатъий ишонаман.

Азиз дўстлар!

Сизларга, сизлар орқали барча қардош халқларимизга, тинчлик, осойишталик, бахту саодат тилайман. Буюк мақсадларимизнинг амалга ошишида яратганнинг ўзи мададкор бўлсин!

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом КАРИМОВ

ТОШКЕНТДА ЎТАЁТГАН «ҚАРДОШЛАР УЧРАШУВИ» ХАЛҚАРО ҚУРУЛТОЙИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Тантанали анжуманда қатнашувчи зиёлилар гуруҳларининг вакиллари! Сизларни «Қардошлар учрашуви» халқаро қурултойи очилиши билан чин юракдан табриклайман. Бу учрашув бўлажак буюк ишларнинг дебочаси эканига ишонаман.

Тақдири бир, тарихи бир халқларнинг адабиёти ва маданияти, илм-фани ҳам ўхшаш бўлиши азалдан маълум. Чунки элни эл билан, халқни халқ билан боғловчи маънавий куч — мана шудир. Айниқса, ҳозирги иқтисодий, сиёсий, ижтимоий қийинчиликлар даврида қардош халқлар ўртасидаги ҳамжиҳатлик ва дўстлик катта аҳамиятга эгадир. Бу йил Алматида Қозоғистонда Ўзбекистон кунлари ўтаётган кезларда кўтарилган ташаббус бугун Тошкентда ўз ифодасини топгани қувончлидир.

«Кўпчилик кўтарган юк енгил бўлади», дейди доно халқимиз. Азалдан қон-қардош, туғишган беш халқнинг адабиёт, маданият, илм-фан арбоблари биргалашиб иш юритиб, қардош халқлар ўртасида асрлардан буён давом этиб келаётган маънавий алоқаларни кучайтириб, уни янада юксакликка кўтаради, деб умид қиламан.

Қурултойнинг яхши ўтишига тилакдошман.

Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон НАЗАРБОЕВ.

ТУРКИСТОН ХАЛҚЛАРИ МАДАНИЯТИ ФОРУМИ БИРИНЧИ ҚУРУЛТОЙИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Ҳурматли Туркистон халқлари маданияти форуми биринчи қурултойи қатнашчилари!

Қадрли биродарлар!

Қирғиз халқида «Қўлдаги бармоқлар бошқа-бошқа бўлгани билан бир билакка бириккан» деган нақл бор. Шу каби, биз, Туркистон халқлари бир неча мамлакатда яшасак ҳам, тўпланиб, бир билакка бирлашамиз. Бизнинг маданиятимиз азалдан яхлит маданият сифатида бутун жаҳонга танилган.

Сизлардек таниқли маданият ва санъат вакилларининг Тошкент шаҳрида катта форумни ўтказишга бош қўшгани мен учун ўзгача маънога эга. Бу форум орқали сизлар халқларимиз бирлигини, элларимиз иноқлигини намойиш этмоқдасиз. Зотан сиз, яратган кўркам ижод намуналари ҳам бу ҳақиқатни доимо исботлаб туради.

Илдизи теран Туркистон маданиятини ўзларининг муштарак маданияти деб биладиган халқларни бирлаштиришдек эзгу мақсадингиз бизни қувонтиради, албатта.

Дунёдаги кўп ўлкаларда ана шундай кўркам ижодни, маданиятни юксалтириш орқали иқтисодий-ижтимоий масалаларда муваффақиятга эришилган. Бошқача айтганда, иқтисодиёт бўлмаса, маданият бўлмайди, маданият бўлмаса, иқтисодиёт ҳам бўлмайди. Демак, сизларнинг ушбу қурултойда бошлаган ҳаракатингиз изланиш йўлидан бораётган ёш мустақил мамлакатларни сиёсий-иқтисодий қийинчиликлардан олиб чиқишга ҳам ҳисса қўшади деб умид қиламиз!

Қурултойингиз қутлуғ бўлсин, Туркистон маданияти истиқбол сари кенг йўл олсин! «Гўзаллик дунёни қутқаради».

Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар АКАЕВ.

«МАРКАЗИЙ ОСИЁ МАМЛАКАТЛАРИ МАДАНИЯТИ АНЖУМАНИ» ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Тожикистон Республикаси давлати ва ҳукумати «Марказий Осиё мамлакатлари маданияти анжумани» иштирокчиларига самимий табрик ва қутлов йўллаб, унинг ишига муваффақият ва зафар тилайди.

Ишонамизки, ушбу анжуман Марказий Осиё минтақасидаги халқларнинг илму маданияти, адабиёти ва маънавиятини яқинлаштириш борасида жуда муҳим ва самарали қадам бўлади.

Халқларимиз асрлар оша бир минтақада биргаликда яшаб, бир-бирларининг илмий ва маданий ютуқларидан баҳра олиб, жаҳонга минглаб олиму шоирлар ва буюк мутафаккирлар етказиб берган.

Илм ва маданият азалдан халқларимизни яқинлаштирадиган ва дўстлаштирадиган муҳим омил сифатида хизмат қилиб келган ва бу вазифани келажакда ҳам бажаражак.

Биз «Марказий Осиё мамлакатлари маданияти анжумани» иштирокчиларининг минтақадаги мустақил давлатларнинг ўзаро манфаатли ва беғараз ҳамкорлигини кенгайтириш, тинчлик ва осойишталикни мустаҳкамлаш, халқларимизнинг олий мақсадлар йўлидаги саъй-ҳаракатларини қўллаб-қувватлаймиз.

Эзгу тилаклар ила,

Имомали РАҲМОНОВ, Тожикистон Республикаси Президенти.

ҚАРДОШЛАРНИ БИРЛАШТИРГАН ҚУТЛУҒ ҚУРУЛТОЙ

21 ноябрь куни Тошкентдаги муҳташам «Туркистон» саройида Марказий Осиёда истиқомат қилаётган қардош халқлар вакилларининг қурултойи тантанали равишда очилди.

Қурултой унда иштирок этиш учун келган қардошларимиз — Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон республикалари вакиллари бўлмиш таниқли адиблар, олимлар, маданият ва санъат арбобларининг улуғ мутафаккир ва шоир Алишер Навоий ёдгорлиги пойига гулчамбар қўйиб, буюк бобокалонимиз руҳини ёд этишдек ибратли зиёрат билан бошлагани бежиз эмас. Зотан, ҳазрат Навоий бундан 600 йилча илгари кўҳна турон замини халқлари маданиятларининг муштараклигини, тарихи ва тақдири узвийлигини тараннум этган, ана шу ҳамжиҳатлик ва муштараклик ғояларини тарғиб қилган улуғ башоратгўй сиймодир.

Қурултойни ташкилот қўмитасининг раиси, таниқли қирғиз ёзувчиси Чингиз Айтматов қисқача кириш сўзи билан очди.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов, Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев, Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Акаев ва Тожикистон Республикаси Президенти Имомали Раҳмоновнинг қурултой қатнашчиларига табриклари ўқиб эшиттирилди.

Қурултойда анжуман ташкилот қўмитасининг раиси Чингиз Айтматов маъруза қилди.

— Биз Тошкентга ўзимизнинг ташвиш ва муаммоларимизни, орзу ва истакларимизни, энг яхши ният у режаларимизни биргаликда, баҳамжиҳат муҳокама қилиш учун, қолаверса, Марказий Осиё минтақаси замонавий маданиятининг бугунги аҳволини таҳлил этиш ҳамда ягона бир фикрга келиш, ибратли хулосалар чиқариш учун тўпландик, — деди Чингиз Айтматов. — Сўнгги пайтда Марказий Осиё деб атала бошлаган маҳобатли ҳудуд нафақат жўғрофий, балки тили, дини, тарихи ва келажагининг яхлитлиги жиҳатидан ҳам ягона ва бир бутун макондир. Бизни олис тарихдан ташқари совет тузуми даври билан боғлиқ тақдиримиз ва бу собиқ тузумдан орттирган муаммоларимизнинг умумийлиги ҳам бирлаштириб туришини унутмаслигимиз керак.

Ч.Айтматов бу улкан муаммоларни минтақа халқлари фақат биргаликда, баҳамжиҳат ва аҳил бўлганликларидагина ҳал қилиш мумкинлигини алоҳида таъкидлади. Шу жиҳатдан олиб қаралганда Марказий Осиё маданият арбобларининг бошини қовуштириш сари кенг йўл очган бугунги Тошкент қурултойининг аҳамияти жуда каттадир.

Маъруза юзасидан қурултой делегатлари — Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси Тулепберген Қаипбергенов, Қозоғистон халқ ёзувчиси Абдижамил Нурпеисов, Қирғизистон маданият ишлари вазири Чолпонбек Базарбаев, Тожикистон Фанлар академияси академиги Муҳаммад Осимов, қозоғистонлик таниқли шоир Мухтор Шаханов ва бошқалар сўзга чиқди.

Анжуман қатнашчилари минтақа илмий-адабий жамоатчилиги халқаро ҳаракати — «Марказий Осиё мамлакатлари халқлари маданият арбоблари ассамблеяси»ни тузиш тўғрисида қарор қабул қилдилар. Шундай қилиб, Марказий Осиёда минтақа маданияти ва санъати ривожига ҳисса қўшиш учун бел боғлаган янги бир тузилма — ҳукуматга алоқадор бўлмаган ташкилот дунёга келди.

Делегатлар ассамблея раҳбарлигига кўрсатилган номзодлар учун овоз бердилар. Атоқли адиб Чингиз Айтматов ассамблея президенти, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Одил Ёқубов биринчи вице-президент этиб сайланди.

Қурултой аҳли Марказий Осиё халқлари маданият арбобларига мурожаатнома қабул қилди.

Анжуман сўнгида беш республика санъат усталарининг катта концерти намойиш этилди.

(ЎзА).

ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

21 ноябрь куни халқ депутатлари Самарқанд вилоят кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлди. Унда вилоят кенгаши депутатлари, Самарқанд вилоятидан сайланган республика Олий Мажлиси депутатлари, республика вазирликлари ва идоралари раҳбарлари қатнашди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлаб, вилоятда ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш борасида қилинаётган ишларга баҳо берди.

Сессияда ташкилий масала кўриб чиқилди. П. Абдураҳмонов бошқа ишга ўтиши муносабати билан вилоят ҳокими вазифасидан озод этилди. Депутатлар Президент Ислом Каримовнинг тавсиясига биноан Ўзбекистон Республикаси адлия вазири вазифасида ишлаб келаётган А. Мардиевни Самарқанд вилояти ҳокими этиб тасдиқладилар.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Т. Алимов, Бош вазир ўринбосарлари Б. Ҳамидов, М. Усмонов, Ў. Исмоилов қатнашди.

(ЎзА).

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТ КЕНГАШИ СЕССИЯСИДАГИ НУТҚИ

Муҳтарам дўстлар!

Самарқанд — беқиёс қудрати, бой тарих ва бетакрор маданияти билан дунё аҳли диққатини ўзига тортган қадимий макон. Кўҳна Туроннинг улуғ анъаналари, жаҳон цивилизацияси ривожининг муҳим даврлари бевосита шу замин билан боғлиқ. Чиндан ҳам, Самарқанд дунё тараққиётининг бешикларидан биридир. Буни Ўзбекистонга ташриф буюрган ҳар бир давлат ва сиёсат арбоби, фан ва маданият вакили алоҳида таъкидламоқда ва тан олмоқда.

Олис тарихимиз бизда миллий давлатчилик анъаналари кўп асрлар олдин шаклланганидан далолат беради. Улуғ Амир Темур давлатчилиги, унинг ўзига хос сиёсат ва бошқарувчилик усули, адолатли жамият барпо этиш йўлидаги саъй-ҳаракатлари бугунги давлатчилигимизни янги мазмун билан бойитишда муҳим аҳамиятга эга. Шу боис келгуси йили ЮНЕСКО қарори билан буюк бобомизнинг 660 йиллик туйини бутун жаҳон нишонлайди.

Мамлакатимиз тарихан қисқа муддатда катта ютуқларни қўлга киритди. Биз мустақилликнинг ўтган йиллари мобайнида сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий ва маънавий жиҳатдан буюк мамлакатнинг пойдеворини қўйдик. Бутунлай янги тарихий шароитларда миллий давлатчилигимизнинг асосини яратдик. Мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлатни барпо этиш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш жараёни тобора чуқурлашмоқда.

Дунё сиёсатдонлари Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсатини маъқулламоқдалар. Халқаро ташкилотлар Ўзбекистонда амалга оширилаётган туб ислоҳотларни қўллаб-қувватламоқдалар. Биз бутунлай янги, ўз миллий анъаналаримизга хос бўлган, халқимиз турмуш тарзи ва урф-одатларига тўғри келадиган, айни пайтда жаҳон андозаларига мос баркамол жамият қуриш тамойилларини ишлаб чиқдик.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 50-юбилей сессияси Ўзбекистоннинг дунёдаги ўрни ва янги имкониятларини яна бир бор намоён этди. Биз бу сессияда жаҳон сиёсатида бурилиш бўладиган таклифларимизни ўртага ташладик. Бу таклифлар сизларга матбуот орқали таниш.

Куни кеча якунланган Германия Федератив Республикасига сафаримиз эса Ўзбекистоннинг кенг имкониятлар мамлакати эканлиги, дунёнинг ҳар қандай давлати билан тенгма-тенг ҳамкорлик қилишга қодирлигини кўрсатди.

Бунга яна қатор мисоллар келтириш мумкин. Жумладан, яқинда Жаҳон банки раҳбари Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятлари, ривожланиш тамойиллари ва халқимизнинг турмуш тарзи билан танишди ва тажрибамизни ижобий баҳолади.

Шу кунларда дунёнинг обрўли сармоядорлари, энг ривожланган мамлакатларнинг таниқли ишбилармонлари ва иқтисод билан боғлиқ бўлган қатор халқаро ташкилотларнинг раҳбарлари Ўзбекистон билан қизиқишмоқда. Бу мамлакатимизнинг халқаро нуфузи тобора ошиб бораётганидан, **унинг ҳақиқатдан ҳам келажаги буюк эканлигидан далолат беради.**

Дарҳақиқат, бугунги Ўзбекистон жаҳон давлатчилиги анъаналари, халқаро сиёсат ва дунё ижтимоий-сиёсий жараёнларини инсонпарварлик ғоялари билан бойитиш борасида ўзига хос йўлдан бормоқда.

Мамлакатлараро, минтақалараро, қитъалараро муносабатларни юксак сиёсий маданият, шарқона ахлоқ-одоб ва олий даражадаги тафаккур мезонларига таянган музокаралар йўли билан ҳал этиш каби принципиал таклифлар билан чиқмоқда. Дунё муаммоларини ечиш ва ер юзида тинчлик ҳамда хавфсизликни таъминлашда энг замонавий усулларни қўллаш — ҳар қандай чигал масалаларни юзма-юз мулоқот ва фикр алмашиш йўли билан ҳал этиш каби ғоят инсонпарвар тамойилларнинг амал қилишини таклиф этмоқда. Бу эса Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятида тутган ўрнини, нуфузини, қолаверса, халқаро сиёсатда умуминсоний қадриятларга таянганлигини кўрсатади.

Энди келажакка қатъий ишонч билан қараб мавжуд имкониятлардан кўпроқ фойдаланиш, ислоҳотлар самарадорлигини янада ошириш кераклигини ҳаёт тақозо этмоқда.

Мамлакатимизда иқтисодий ислоҳотларнинг иккинчи босқичи бошланди. Бу ўз навбатида макроиқтисодиётни барқарорлаштириш, инфляция суръатларини пасайтириш, миллий валютани мустаҳкамлаш, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш сингари кенг миқёсли муаммоларни ҳал қилишни талаб этади.

Биз бугун айни шу нуқтаи назардан Самарқанд вилоятида амалга оширилаётган ишларга баҳо бермоқчимиз. Негаки, Самарқанд ишлаб чиқариш имкониятлари, ақлий ва меҳнат ресурслари жиҳатидан мамлакатимизда Тошкентдан кейинги иккинчи ўринни эгаллайди. Бу вилоят халқ хўжалигининг тараққиёти бевосита бутун мамлакат равнақига кучли таъсир этиши билан муҳим аҳамиятга эга.

Маълумки, Самарқанд вилоятида сўнгги йиллар мобайнида ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, халқ хўжалигининг барча соҳаларини ривожлантириш борасида бир қанча ишлар амалга оширилган. Чунончи, халқ хўжалиги тармоқларида иқтисодиётнинг кўп қиррали шакллари пайдо бўлмоқда, кўпчилик саноат корхоналари, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари, хўжаликлар давлат тасарруфидан чиқарилган. Вилоятда замонавий савдо ва маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари учун бинолар қурилиши, ободонлаштириш ишлари сезиларли даражада амалга ошириляпти.

Вилоят ҳаётида эришилган ютуқлар ва меҳнат натижалари, албатта, мавжуд. Буни ҳеч ким инкор қилолмайди.

Лекин бугунги учрашувимизнинг мақсади йўл қўйилган камчиликларнинг асосий сабаблари ва илдизлари ҳақида, мутасадди раҳбар ва ходимларнинг масъулияти ҳақида бўлиши керак. Нимага деганда, кейинги йиллар давомида Самарқанд вилояти ҳаётида анча ташвишли ҳолатлар ва воқеалар содир бўлмоқда. Бунга эътибор бермаслик, лоқайдлик билан қараш мумкин эмас.

Бугунги Самарқанд вилоятида, шаҳар ва туманларида мавжуд бўлган вазиятни, иқтисод, унинг тармоқларининг ривожланишини холисона таҳлил қилганда, кўпгина жиддий нуқсон ва камчиликларга йўл қўйилганини кўриш мумкин.

Кўп соҳаларда, кадрлар, раҳбарлар фаолиятида талабчанлик кескин пасайиши, хўжакўрсинчилик ҳолатлари кўзга ташланади.

Бугунги энг долзарб масала — ислоҳотларнинг бориши, уларнинг ҳаётга татбиқ қилиниши қониқарли эмас.

Вилоятда бозор муносабатларини шакллантириш борасида 74 фоиз корхоналар давлат тасарруфидан чиқарилган, Қишлоқ хўжалигида 1,9 минг деҳқон хўжаликлари ташкил этилиб, кичик ва хусусий корхоналар сони 3 мингга етди. Лекин шунга қарамасдан, ислоҳотларни амалга ошириш ишларида сусткашлик, бепарволик, ҳар хил поғоналарда тўсқинлик ҳоллари юз бераётгани яққол сезилиб турибди.

Ташкил этилган 323 ҳиссадорлик жамиятидан фақат 37 ҳиссадорлик жамияти ўз акцияларини сотган, бу эса бор-йўғи акциядорларнинг 11,5 фоизини ташкил этади. Бу республика миқёсида энг паст кўрсаткичдир. Республика фонд биржасида акцияларни сотиш масалалари умуман вилоят раҳбарларининг назаридан четда қолиб, бу кўрсаткич жорий йилнинг ўтган 10 ойида 9 фоизни ташкил қилади, холос.

Ургут, Пастдарғом, Нарпай, Оқдарё, Булунғур, Жомбой, Каттақўрғон туманларида акцияларни биржаларда сотиш ташкил этилмаган ва бу борада раҳбарларнинг саъй-ҳаракати сезилмаяпти. Бугунги кунда 42 ҳиссадорлик жамияти очиқ турга айлантирилмаган.

«Ким ошди» савдосига қўйилган кўчмас мулк, ер учатскалари сотилиши масаласига Каттақўрғон шаҳри (Б. Зокиров), Нарпай (С. Бобомуродов), Пастдарғом (Ш. Эсонов), Пахтачи (Ч, Норбўтаев), Қўшработ (М. Қўшбоев) туманлари ҳокимликлари ўта совуққонлик билан қарашмоқда.

Чорва фермаларини хусусийлаштиришда, деҳқон хўжаликларини ташкил этишда маҳаллий ҳокимиятлар ўз таъсирини кўрсатмасдан четда қолишган. Янги мулкдорлар ҳуқуқий жиҳатдан ҳеч қандай ҳужжатга эга эмаслар. Ташкил қилинган кўп ташкилотлар назоратсизлик оқибатида ўз фаолияти жараёнида дастурий йўналишини ўзгартириб, оддий тижорат-фирма дўконларига айланиб қоляпти.

(Давоми 2-бетда)

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТ КЕНГАШИ СЕССИЯСИДАГИ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Чет эл инвестицияларини жалб этиш, қўшма корхоналар тузиш ишлари ҳам қониқарсиз аҳволда. Ташкил этилган 92 қўшма корхонанинг ярмидан кўпи мутлақо фаолият кўрсатмаяпти.

Иқтисод ривожида йўл қўйилган оқсоқлик, аввалабор, ишлаб чиқариш, саноат, қурилиш, қишлоқ хўжалиги тараққиётида кўзга ташланмоқда.

Вилоятда 1994 йилнинг шу давридагига қараганда ишлаб чиқаришнинг пасайиши давом этмоқда: саноат маҳсулоти **81,5 фоиз**, халқ истеъмоли моллари **77,5 фоизни** ташкил қилди. Вилоятнинг **152** корхонасидан **101** таси ишлаб чиқариш суръатини пасайтириб юборган, улардан **30** корхона 1994 йилнинг 9 ойидагига қараганда икки баравар кам маҳсулот ишлаб чиқарди.

Гўшт ишлаб чиқариш **27 фоизга**, сут маҳсулотлари — **52**, қандолатчилик — **69**, ип газламалар — **70,** шойи — **36**, трикотаж буюмлари — **45** фоизга камайиб кетди. Ишлаб чиқарилган **723 млн. сўмлик маҳсулот** сотилмасдан турибди.

Сўнгги йиллар мобайнида капитал қурилиш соҳасида сезиларли даражада ижобий ўзгариш йўқ. **Мактабларнинг ишга туширилиши ўтган йилга нисбатан 50 фоизга камайиб кетган. 1995 йил мобайнида вилоят бўйича ўзлаштирилган капитал маблағларнинг атиги — 1-2 фоизи соғлиқни сақлаш ва халқ таълими соҳасидаги қурилиш ишларига сарфланган.**

Капитал маблағларни ўзлаштириш Булунғур, Қўшработ, Жомбой, Пойариқ туманларида икки баробар камайиб кетган. Вилоятда якка тартибда уй-жой қурилиши учун қарз сўраб мурожаат қилган **9 минг фуқародан 1 минг 700 кишига 19,1 млн. сўмлик маблағ берилган, холос.**

Ҳурматли биродарлар!

Маълумки, аҳолини тоза ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш ижтимоий соҳа муаммоларини ҳал этишнинг муҳим бўғинидир. Кейинги икки йил ичида мамлакатимизда бу соҳада кенг миқёсли ишлар амалга оширилди. Ҳатто айрим мутахассисларнинг фикрича, ана шу икки йил ичида бажарилган ишлар кўлами яқин ўтмишимиздаги 15-20 йиллик иш ҳажмидан ортиқроқдир. Бу гапларда жон бор. Ташкилот ва муассасаларга эркинлик берилди. Маҳаллий ҳокимият органлари раҳбарлигида улар ўз маблағлари ҳисобига водопровод ва табиий газ шохобчаларини кенгайтирмоқдалар. Ташаббускорлик, уддабурронлик ўз самарасини бермоқда.

Бироқ Самарқандда бу борада амалга оширилаётган ишлар ачинарли аҳволда.

Вилоятнинг 30 фоизга яқин аҳолиси тоза ичимлик суви билан таъминланмаган. Умуман олганда, вилоят аҳолисининг 73 фоизи табиий газдан фойдаланмоқда, лекин **қишлоқ ҳудудларида газлаштириш фақат 63 фоизни ташкил этади**. Шунга қарамасдан вилоят раҳбарияти жорий йилда газ ва сув таъминоти ишларини суст олиб бормоқда.

Ҳозирги кунда вилоятдаги 2060 қишлоқнинг 43 фоизи табиий газ ва марказлашган ичимлик суви билан таъминланмаган. Қўшработ, Ғўзалкент, Иштихон ва Оқдарё туманларида табиий газ таъминоти вилоятдагига нисбатан 4-5 марта камдир.

Вилоятдаги **экологик аҳвол** йил сайин ёмонлашиб бормоқда, очиқ сув ҳавзаларига чиқиндилар ташланмоқда, ахлатни қайта ишлаш заводи кўп йиллардан бери ишга туширилган эмас. Вилоят мутасадди раҳбарлари бу масалага жиддий эътибор бераётганлари йўқ.

Молия, банк тизимини такомиллаштириш борасида, республика миқёсида кенг кўламли амалий ишлар олиб борилмоқда. Лекин вилоятнинг молия масалаларини таҳлил қилганда йўл қўйилаётган тартибсизликлар йилдан-йилга авж олиб бораётгани яққол кўзга ташланади.

Шу йилнинг 9 ойида назорат-тафтиш бош бошқармаси томонидан корхона, ташкилот ва муассасаларнинг молия-хўжалик **фаолиятлари бўйича 586 марта тафтиш ва текширишлар ўтказилди.**

Аниқланган зарар 1994 йилнинг шу даврига нисбатан 15 баравар ёки 10,1 млн. сўмга ортган, шундан **262** та ташкилотларда **3,6 млн. сўмлик** камомад ва ўғирлик содир этилган. Бу эса ўтган йилнинг 9 ойига нисбатан 8,6 мартага кўп.

Масалан, Каттақўрғондаги Улуғбек номли «Ёғ-мой» ҳиссадорлик жамиятида маҳсулот сотишда тегишли назорат ўрнатилмаганлиги сабабли моддий жавобгар шахс Н. Тожиев 17,8 тонна ёки 464 минг сўмлик ёғ камомадига йўл қўйган.

Жорий йилнинг 9 ойида вилоят бўйича муомалага қўшимча **1,2 млрд. сўм** жалб этилган. Вилоятда **эмиссия миқдори 5,6 фоиз қилиб белгиланган ҳолда Нуробод, Ғўзалкент, Иштихон, Челак ва Пойариқ туманларида бу кўрсаткич 60-90 фоизни ташкил қилади.** Умуман вилоятда эса эмиссия миқдори 29 фоизни ташкил қилади, бу республиканинг ўртача кўрсаткичидан 7,9 фоиз юқори даражада қайд этилган.

Касса тартибини бузиш, маблағларни ноаниқ йўналишда ишлатиш вилоятда оддий ҳолга айланган. Шу турдаги ноқонуний операциялар натижасида шаҳар ва туманларда 25 млн. сўмлик маблағ ноўрин сарфланишига йўл қўйилган.

Ташкилот ва корхоналарнинг умумий дебитор қарзлари 4,1 млрд. сўм, кредитор қарзлари 3,9 млрд. сўм бўлиб, унинг пасайиш даражаси сезилмаяпти. Ўз ишини ижобий томонга ўзгартирмаган 15 корхона ва ташкилот касодга учраши кутилмоқда. Шунингдек, «Ўзбексавдо» уюшмасига қарашли 5 та ташкилот тамомила касодга учради.

Банк тизимидан унумли фойдаланиш, олинган қарзларни вақтида қайтариш, ташкилотларнинг бир-бири билан ҳисоб-китоб қилиши, корхоналарнинг молиявий аҳволидан хабардор бўлиш каби долзарб масалаларга вилоят ҳокимияти томонидан эътибор берилмаган.

Хусусий ва тижорат тузилмалари вилоят марказий банкининг инкассация аппарати билан шартномалар тузмаганликлари учун савдодан тушадиган нақд пулларни банк кассаларига тўлиқ топширмаяптилар. Натижада, аҳолига иш ҳақи ва нафақаларни ўз вақтида беришда кўп муаммолар туғилмоқда. **Шу йилнинг 1 октябригача бўлган маълумотга кўра тўланмаган иш ҳақи ва нафақаларнинг миқдори 281 миллион сўмни ташкил этади.**

Мулк эгалари давлат солиқлари ҳақидаги қонунни бемалол бузиб, ўғрилик, талон-торожликка йўл қўймоқдалар. Вилоятда бугунги кунда 14 солиқ туридан 5 тури бўйича режа бажарилмаган.

1994 йилда 5319 та ташкилот ва юридик шахслар текширилган, шундан 1694 тасида солиқ қонунлари бузилган бўлса, жорий йилнинг 9 ойи мобайнида вилоят бўйича 4300 текширишдан 734 тасида солиқ қонунлари қўпол равишда бузилгани аниқланди. Бу корхоналардан бюджетга 43,5 млн. сўм қўшимча кирим қилинди. 191 та тафтиш ҳужжатлари маъмурий органларга тергов учун жўнатилди.

Албатта, назоратни кучайтириш, молиявий муносабатларда қонун устуворлигини таъминлаш муҳим аҳамият касб этади. Бироқ бу масаланинг бир томонигина, холос. Агар банк тизимидан унумли фойдаланиш зарур бўлса, олдин қонунбузарликка йўл қўймаслик йўлларини излашимиз, қонунга ҳурмат билан қараш ва унга қатъий амал қилиш каби маънавий-ахлоқий жиҳатларга кўпроқ эътибор бериш керак, деб ўйлайман.

Агар ҳар бир киши ўз жойида, ўз хизмати доирасида қонунга амал қилиб яшашни ҳаёт тарзига, меҳнатга муносабатнинг ахлоқ нормаларига айлантира олсагина ортиқча назоратга ҳожат қолмайди.

Сиз, азиз дўстлар, шу залда ўтирганларнинг ҳар бири қайсидир муҳим участканинг раҳбарисиз. Бу гаплар энг аввало сизларга, ундан кейин эса сизлар орқали барча хизматчиларга тегишли.

Энди маиший хизмат соҳасидаги айрим муаммолар ҳақида икки оғиз сўз. Айниқса, қишлоқ аҳолисига маиший хизмат кўрсатиш талаб даражасида ташкил этилмаган. Пойабзал тикиш ва таъмирлаш, маданий-маиший асбоб-ускуналарни, кир ювиш, мебелларни таъмирлаш, кимёвий тозалаш, ижарага бериш бўйича маиший хизмат турлари кескин камайди. Вилоят «Маишийхизмат» уюшмаси республика тармоқ корхоналари орасида охирги ўринлардан бирида турибди.

Кимёвий тозалаш хизмати Булунғур, Ғўзалкент, Пойариқ, Каттақўрғон, Қўшработ туманларида умуман ташкил қилинмаган. Кир ювиш, бичиш-тикиш, прокат хизмати мавжуд туманларнинг ярмида умуман фаолият кўрсатаётгани йўқ. Қишлоқларда аҳолига маиший хизмат кўрсатишнинг умумий аҳволи таҳлил қилинганда, Жомбой туманидаги «Гулистон» жамоа хўжалигининг 5 та қишлоғида ҳаммом, музлатгич, телевизор, радио таъмирлаш устахоналари йўқлиги аниқланди.

Челак, Пойариқ, Оқдарё туманларининг аксарият қишлоқларида ҳатто сартарошхоналар ҳам йўқ. Бу ана шу туманларда турмуш маданиятининг нақадар ночорлигидан ва ҳатто аянчли эканлигидан далолат бермайдими?

Сартарошхона қурилиши ё қайсидир пойабзал таъмирлайдиган, бичиш-тикиш шохобчаларини қуриш ишига мамлакат Президенти аралишиши керакми?

Булар учун жавобгар шахслар ана шу залда ўтиришибди. Туман ҳокимлари учун шу аччиқ дашномларни эшитиш ёқимлими?

1995 йилнинг 9 ойи давомида аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш жон бошига 300 сўмни ташкил этди. Бу республика ўртача кўрсаткичидан 32 фоиз камдир.

Вилоятда аҳоли сони ҳар йили 40-50 минг кишига кўпаяётган бир даврда аҳолини ижтимоий фойдали иш билан таъминлашга етарли эътибор берилмаяпти. Иш сўраб мурожаат қилувчилар кўпаймоқда.

Жорий йилнинг ўтган даврида 12,3 минг нафар ёрдам сўраганларнинг 50 фоизидан ортиғининг талаби қондирилмади.

Вилоятнинг қишлоқ жойларида аҳолини иш билан банд қилиш масаласи асосий муаммо бўлганлигига қарамасдан, 2060 қишлоқнинг 1248 тасида, яъни 61 фоизида кичик корхоналар ҳанузгача ташкил қилинмаган.

Узоқ-узоқ қишлоқларда яшовчи деҳқон бузилиб қолган телевизорини ёки музлатгичини от-аравага юклаб туман марказидан уста топа олмай шаҳарга қатнаши керакми?

Агар шаҳарда — вилоят марказида ҳам маиший хизмат ана шундай аҳволда бўлса-чи? Унда қаёққа борсин?

Пул эмиссияси хусусида кўп гапирамиз. Пулли хизмат соҳасини кенгайтириш — эмиссиянинг олдини олишнинг муҳим йўлларидан бири. Бунинг учун ҳар бир қишлоқда, ҳар бир аҳоли яшайдиган манзилда радио-телевизор тузатадиган, электр асбобларини таъмирлайдиган устахоналар қуриш керак. Одамлар бир кўча нарига ўтмасданоқ бутун эҳтиёжини қондирадиган, беминнат хизматдан фойдаланадиган бўлсин.

Нега бизнинг қишлоқларимизда суратхоналар йўқ? Кир ювиш ва тозалаш муассасаларини ташкил этиш қийинми?

Ҳамма гап хўжалик ва ташкилот раҳбарларида, уларнинг ташаббускорлиги ва янгича ишлашга иштиёқмандлигида.

Раҳбар ташкилотчи бўлса, сезгир ва эпчил бўлса, имконият излайди. Бу мисоллар жойларда боқимандаликка, ўзибўларчиликка кўникиб кетган, эскича иш қолипидан чиқолмаётган раҳбарлар ишлаётганидан далолат беради.

Ахир минг кишилик жамоадан ўнта йигит-қизни маиший хизматнинг турли соҳалари бўйича мутахассисликка тайёрлаш шунчалик қийинми?

Тегишли асбоб-ускуналарни келтириб, қулайроқ жойда ўрнатиш катта ақл ёки меҳнат талаб қиладиган иш эмас-ку? Аҳолига хизмат кўрсатиш йўли билан ҳам уларнинг оғирини енгил қилиш, ҳаётига янги мазмун бериш, кайфияти ва руҳиятини кўтариш мумкин. Айни пайтда у жамият умумий маданий қиёфасини ҳам белгилайди.

Яна бир масалага — алоқа хизматига диққатингизни тортмоқчиман. Жуда кўп туманларда бу масалага умуман эътибор берилмайди. Телефонлари унча-мунча мавжуд бўлган жойларда ҳам одамларнинг узоғини яқин қилиш ўрнига кўпроқ асабини ишдан чиқаришдан бошқа нарсага ярамайди. Умуман олганда, ҳар бир хонадон телефон хизматидан баҳраманд бўлмоғи керак. Бу ҳам пулли хизматнинг бир тури.

Халқимиз меҳнаткаш, меҳнатга ижодий ёндошадиган, тадбиркор ва бунёдкор халқ. Унга имконият керак, холос.

Бу — масаланинг биринчи томони. **Иккинчи томони — ҳуқуқий кафолат.** Айни пайтда мамлакатимизда ана шу иккинчи жиҳатнинг асоси яратилган. Меҳнат қиламан, ишлайман, интиламан, бунёд этаман деган кишига ҳар томонлама ҳуқуқий кафолат берилган.

Бироқ кўп жойларда аҳоли турли расмиятчилик ва тўрачилик иллатларига дуч келмоқда. Таъмагирлар, назари паст кимсалар **«Сендан угина, мендан бугина» қабилида иш тутиб, одамларнинг ташаббусларини бўғишмоқда.**

Демак, юқорида айтганимиздек, масаланинг биринчи томони — маънавий-ташкилий жиҳатлари маҳаллий ҳокимият органлари доирасида оқсаб қолмоқда.

Лекин бошқа соҳаларга нисбатан, вилоятда энг ачинарли аҳвол — барчамизни боқадиган, халқимизнинг ризқ-рўзини берадиган қишлоқ хўжалиги тармоқларида. **Вилоятда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва давлатга сотиш топшириқлари сўнгги уч йил ичида сурункасига бажарилмади.**

Шу давр мобайнида пахта етиштириш ва сотиш **110 минг тоннага камайди.** Вилоятда пахта тайёрлаш режаси бу йил ҳам уддаланмади. Пахта етиштирувчи 11 тумандан атиги 4 таси йиллик режани бажарди.

Пахтачиликдаги бундай орқага кетишларнинг асосий сабаблари **қишлоқ хўжалиги вилоят раҳбарлари учун бамисоли бир ўгай соҳага айланиб қолгани**, хўжалик, туман ва вилоят раҳбарларида ташкилотчилик, тадбиркорлик савиясининг пастлиги билан изоҳланади.

Вилоят, туман ҳокимлари, қишлоқ хўжалик ташкилотларининг раҳбарлари республикада ғалла мустақиллигига эришиш йўлида олиб борилаётган давлат сиёсатини тўғри англаб етмай, бу ишга ўта масъулиятсиз муносабатда бўлмоқдалар.

1993—1994 йиллардаги режанинг барбод бўлишига қарамай, бу йил ҳам мўлжалланган мақсадга эришиш учун **90 минг тонна дон кам етиштирилди. Гектар бошига белгиланган 19,4 центнер ўрнига 15,9 центнер ҳосил олинди.**

Суғориладиган ердан олинган ҳосил Челак, Булунғур, Ғўзалкент туманларида 24—27 центнердан, лалми ерлардан Каттақўрғон ва Пахтачида 4,4, Қўшработ ва Пойариқда 4,9, Нурободда 5,6 центнердан ошмади. Бундай ҳолни қандай изоҳлаш мумкин?

Шу билан бирга вилоят ҳокимининг шахсан назоратсизлиги туфайли дон маҳсулотлари ҳиссадорлик уюшмаси (директори Р. Аҳмедов) томонидан хўжаликлар билан давлат режасидан ошиқча қабул қилинадиган дон учун эркин нархда сотиб олиш бўйича шартнома атиги 3,3 минг тоннага тузилган. **Топшириққа нисбатан давлатга ғалла сотиш 80 фоизга бажарилди.**

Ғалла йиғим-терими даврида маъмурий орган ходимлари томонидан 101 та қонунбузарлик ҳолатлари аниқланиб, шундан 25 таси бўйича жиноий иш қўзғатилган.

Иштихон тумани «Меҳнат — роҳат» жамоа хўжалигидаги деҳқон хўжалиги бошлиғи С. Отахонов 16,3 тонна донни ўғирлаётганда қўлга тушди. Ҳозирги пайтда тергов ишлари олиб борилмоқда.

Бу вилоят раҳбарларининг ва ғалла йиғим-теримига жавобгар бўлган шахсларнинг масъулиятсизлиги, лоқайд ва келишувчилиги оқибати эмасми?

Шаҳар аҳолисини нон маҳсулотлари билан таъминлаш учун ким масъул? **Нима учун биз енгил-елпи йўллар қидирамиз? Қачон ҳақиқатга тик қарашга ўрганамиз?**

Ўтган йили 1992 йилга нисбатан 126 минг тонна сабзавот, 32 минг тонна полиз маҳсулотлари, 2,7 минг тонна картошка кам тайёрланди.

Вилоятда чорвачилик соҳаси салмоқли ўринни эгаллаб турганлигига қарамасдан бу муҳим тармоқ ҳамон оқсаб қолмоқда. Бунинг асосий сабаблари, **биринчидан,** хусусийлаштирилган чорвачилик фермаларида иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишни бозор муносабатлари даражасида олиб борилмаётганлиги бўлса, **иккинчидан**, чорва молларининг талаб даражасида озиқлантирилмаётганлиги, наслчилик ишларининг тўғри ташкил қилинмаганлиги, зоотехник ва ветеринария хизматларининг мутлақо талабга жавоб бермаётганлиги оқибатида моллар бош сони ва уларнинг маҳсулдорлиги камайиб кетган. Халқ истеъмоли учун асосий маҳсулот гўшт ва сут ишлаб чиқариш ҳажмлари аввалги йилларда эришилган кўрсаткичлардан ҳам пасайиб кетган.

Вилоят агросаноат мажмуига (А. Қаландаров) қарашли хўжаликларнинг асосий қисми оғир иқтисодий аҳволда бўлиб, ҳозирги кунда дебитор қарзлари 1,9 миллиард сўмни, кредитор қарзлари 1,6 миллиард сўмни ва банкдан ссуда қарзлари эса 520 миллион сўмни ташкил этади.

Белгиланган режалар бажарилмаганда бундай инқирозга тушиш табиийдир. Бундай ҳолатлар ҳақида, уларнинг сабаб-илдизлари ҳақида кўп гапирамиз. Мулк эгасини топмагунча, ерга ҳақиқий эгалик ҳуқуқи қўлга киритилмагунча кўзланган мақсадга етиб бўлмаслиги ҳақида кўп гапирамиз.

Нима, Самарқандда ўрганишга арзигулик, эргашса бўладиган тажрибалар йўқми? Мисол учун Самарқанд туманида амалга оширилаётган ишлар, халқ хўжалигини ислоҳ қилиш борасида тўпланган тажрибалар ўрганилса бўлмайдими?

Туман ҳокими (Р. Ҳакимова) ўз атрофида эпчил ва ҳозиржавоб кадрларни тўплагани, ташкилот ва хўжалик раҳбарлигига ҳар томонлама етук, ислоҳотлар моҳиятини тушунадиган одамларни танлаб қўйгани учун ҳам бу ерда ўрнак бўларли ишлар амалга оширилаяпти.

Вилоят деҳқонларининг ўзига хос деҳқончилик анъаналари, асрлар давомида шаклланган тажрибалари ва ўз иқлим шароитидан келиб чиққан деҳқончилик мактаби мавжуд. Қани бу тажрибалар? Бу улуғ ва муқаддас мактаб сабоқлари қаерда қолди? Нега биз уларни унутишимиз керак? Биздаги масъуллик, фидойилик, эртаги кун олдидаги жавобгарлик ҳислари қаерда қолди?

Ҳурматли вилоят ноиблари ва фаоллари!

Республика ҳукумати ва давлатимиз соғлом авлодни тарбиялаш, вояга етказиш сиёсатини ҳозирги куннинг энг долзарб масаласи қилиб қўяётган бир пайтда, аҳоли саломатлигини сақлаш ва мустаҳкамлаш борасида вилоятда олиб борилаётган ишлар талабга жавоб бермайди.

Сурункасига бир неча йил давомида ўткир ичак касаллиги, вирусли гепатит, тиф ва паратиф каби юқумли касалликлар мамлакат кўрсаткичларидан ҳам 2-3 марта ортиқдир.

Вилоятдаги 20 ёшгача бўлган оналарнинг туғиш давридаги ўлими республикада энг юқори даражада туради. Оналар ва болалар ўлимининг олдини олиш учун бор имкониятлардан тўлиқ фойдаланилмаган, натижада оналар ўлими республика кўрсаткичидан ҳам 15 фоиз юқори туради.

Чақалоқлар ўлимининг 70 фоизидан зиёди ўз вақтида тиббий хизмат кўрсатилмаганлиги натижасида содир бўлган. Сил ва рак касалликлари даволаш ҳеч қандай натижа бермайдиган ҳолга келиб қолгандагина аниқланмоқда.

Тиббиёт муассасаларининг моддий-техника аҳволи ташвишли ҳолда. Тиббий ускуналарга бўлган эҳтиёж қондирилмаган, эҳтиёт қисмларнинг етишмаслиги сабабли қатор ускуналардан фойдаланилмаяпти. Вилоятда мавжуд **1091** қишлоқ врачлик амбулаторияси ва фельдшерлик-доялик пунктларининг 34 фоизи ичимлик суви билан таъминланмаган, уларнинг атиги 7 фоизи махсус замонавий биноларга жойлаштирилган, 78 фоизида телефон алоқаси йўқ. Бу эса беморларни даволашда салбий таъсир кўрсатмоқда.

Шу билан бирга аҳоли соғлиғини сақлаш, соғлом авлодни тарбиялаш ва вояга етказиш борасидаги давлатимиз юритаётган сиёсатни амалга оширишга вилоят, шаҳар ва туманлар ҳокимлари, соғлиқни сақлаш муассасалари раҳбарлари (Ж. Эшқобилов) жиддий эътиборни қаратмаяптилар. Нима деганда раҳбарларнинг аксарияти ана шу туманлар марказларида яшайди-да. Шунинг учун, эҳтимолки, олис қишлоқлардаги аҳоли соғлиғи учун ҳам жон куйдирмайди, уларнинг ташвишига бефарқ қарайди.

Мактаб, халқ таълими ислоҳоти бўйича олиб борилаётган ишлар ҳам қониқарли эмас. Кўплаб аниқ фанлар бўйича ўқитувчилар етишмайди. Мактаблар таъмирлашга муҳтож, моддий — техника базаси жиддий эътиборни талаб қилади.

Ҳозирда вилоят бўйича 51 та мактаб авария ҳолатида, 30 фоиз мактаблар мослаштирилмаган биноларга жойлашган. **Вилоят бўйича 9 ойда халқ таълими учун ажратилган бюджет маблағларидан 136 миллион сўм сарфланмай қолди.**

Вилоят халқ таълими бошқармаси раҳбарларининг бепарволиги, ўз ишига масъулият билан қарамаганлиги, ҳамон эскича иш услубидан чиқа олмаётганлиги, халқ таълими тизимини бошқаришдаги янгиликларни сингдира олмаётганлиги ва амалиётга татбиқ эта олмаётганлиги сабабли бу соҳада жиддий ўзгаришлар бўлмаган. Шу аҳволда мазкур соҳада бундан кейин ҳам бирон ижобий ўзгариш бўлишига ишониш қийин.

Бозор иқтисодиёти қийинчиликлари рўкач қилиниб, вилоятда кейинги йилларда 100 дан ортиқ болалар боғчалари ёпилган. Шу туфайли болаларни мактабгача тарбия муассасаларига тортиш 30 фоиздан 22 фоизга тушган.

Ҳукуматимиз фан, маърифат ва маданият соҳасига жиддий эътибор билан қарамоқда. Ўтиш даврининг энг қийин ва мураккаб пайтида ҳам давлат маорифни такомиллаштириш, билимли ва ҳар томонлама баркамол авлодни вояга етказиш учун ҳеч нарсани аямаяпти.

Ахир, ўйлаб кўрайлик, биродарлар, биз бугун не-не машаққатлар билан қураётган давлатимиз, мустақил ва ҳар жиҳатдан мустаҳкам мамлакатимиз эртага кимнинг қўлида қолади?

Бугунги катта ислоҳотлар эвазига қўлга киритаётган ютуқларимизни эртага фарзандларимиз давом эттиришга қодир бўладими-йўқми?

Нега биз қарийб бир ярим асрлик мустамлакачиликдан озод бўлганимизда шундай улуғ ва мўътабар Ватанимизни асрай оладиган, уни ҳимоя қила биладиган ва шу олижаноб анъаналарни давом эттиришга қодир бўлган авлодни тарбиялашга шароит яратмас эканмиз?

Ватан ҳисси, ватан туйғуси барча нарсадан қадрлироқдир. Биз фарзандларимиз онгига ва қалбига ана шу туйғуни сингдиришимиз лозим. Бизнинг барчамиз, ана шу залда ўтирган ҳар биримиз ота эканлигимизни, она эканлигимизни унутмаслигимиз керак. Ҳар бир ота-она учун фарзанд камоли, оиласининг шон-шуҳрати муқаддас орзу-ҳавас ҳисобланади. Шундай экан, биз келгуси авлод баркамоллиги учун, ўғил-қизларимизнинг улуғ аждодларимизга хос оқил ва юксак маданиятли кишилар бўлишлари учун доимо эътибор бермоғимиз керак.

Бозор иқтисодиётига ўтишнинг ўзига хос қийинчиликларини рўкач қилиш — ношуд ва ноқобил раҳбарнинг иши. Халқ таълими соҳасида амалга оширилаётган ишларнинг қониқарсизлигини баҳонапараст раҳбарлар ҳеч нарса билан оқлолмайдилар.

Қадрли дўстлар!

Мустақил мамлакатимизнинг халқимиз миллий маданиятини ривожлантириш борасида юритаётган сиёсатини амалга ошириш, маънавият ва маърифат, миллий истиқлол мафкурасини халқ онгига сингдириш, инсонни давр талаби асосида тарбиялаш борасида вилоятда етарли чора-тадбирлар кўрилмаяпти.

Вилоятда маънавий, ахлоқий қадриятларга эътиборсизлик, умуман маданиятнинг иккинчи даражали соҳага айланиб қолаётганлиги сезилмоқда.

Гарчи Самарқанд илмий-маърифий салоҳияти бўйича ҳамда олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот институтларининг сони жиҳатидан ҳам етакчи ўринлардан бирида турса-да, **ёшларга таълим-тарбия бериш, миллий мафкурани тарғибот-ташвиқот қилиш ишлари қониқарсиз аҳволда.** Мавжуд маданият уйлари, кутубхоналар, кинотеатрлар, истироҳат боғлари жуда ачинарли аҳволга тушиб қолган.

Ҳозирги кунда вилоятда мавжуд 2060 қишлоқнинг 80 фоизида маданият ўчоқлари умуман йўқ. Гарчи вилоят газетаси саҳифаларида маънавият ва маърифат, миллий истиқлол мафкурасини тарғиб қилишда бир мунча тадбирлар амалга оширилаётган бўлса-да, ислоҳотларимизга тўсқинлик қилувчиларни, Президент фармонларини бажаришда сусткашлик қилувчиларни фош этувчи материаллар деярли учрамайди.

Газетхонларнинг ариза ва шикоятлари ҳақидаги акс садо йўқ даражада. Вилоят ижтимоий-иқтисодий ҳаётини теран таҳлил қилган мақолаларга етарлича ўрин ажратилмаяпти.

Самарқанд радиоси ва телевидениесида бу борада мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланилмаяпти. Мамлакатимизда ва вилоятда ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш ва уни янада чуқурлаштириш ҳақида, вилоят ҳаётида рўй бераётган ижтимоий воқеалар тўғрисида етарли ахборотлар берилмаяпти. Вилоят телевидениесида берилаётган кўпгина кўрсатув ва эшиттиришлар **мазмунан ҳамда сиёсий жиҳатдан саёз**, шошма-шошарлик билан эскича услубда тайёрланмоқда. Одамларни қизиқтирадиган, уларнинг диққатини жалб қиладиган танқидий ва муаммоли кўрсатувлар йўқ ҳисоби. Аксинча, телевидение кўпроқ чет эл видеофильмларини намойиш қилиш билан чегараланиб қолмоқда.

Вилоятда физкультура ва спорт ишлари вилоят ҳокимлиги ва бу соҳага мутасадди раҳбарларнинг масъулиятсизлиги ва лоқайдлиги туфайли ўз ҳолига ташлаб қўйилган. 1995 йилга келиб физкультура жамоалари сони 70 тага камайиб кетган. Спорт заллари, сузиш бассейнлари, спорт майдончалари сони республика кўрсаткичларидан ўртача 2 марта камдир.

Жамоат тартибини сақлаш, жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича олиб борилаётган тадбирлар ҳар доим ҳам ўз самарасини бермаётганлиги оқибатида вилоят бўйича ашаддий безорилик, гиёҳвандлик, ўғирлик, порахўрлик, таъмагирлик, номусга тажовуз қилиш каби жиноятлар сони ошиб бормоқда.

Республика бўйича оғир жиноятчилик турлари 6 фоизга камайгани ҳолда Самарқанд вилоятида 8 фоизга кўпайган. Айниқса, ўқотар қуроллардан фойдаланиш каби жиноятлар 130 фоизга ошганлиги ҳам оператив вазиятнинг мураккаблашганини кўрсатади.

Вилоятда ташкил қилинган рэкет ва террорчиликка, коррупцияга қарши курашиш бўлими умуман қониқарсиз аҳволда ишламоқда. Ваҳоланки, бундай жиноятларга бошқарув тизимида ҳамда ички ишлар органларида ишлаётган амалдорлар ва бошлиқлар қўл урмоқдалар.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, вилоят ички ишлар ходимларининг бевосита иштирокида 1994 йилда 34 та жиноят содир этилган, шу жумладан 22 та ҳолат айблов хулосалари билан тугалланиб, судларнинг қоралов ҳукмлари чиққан.

1995 йилнинг 9 ойи давомида милиция ходимларига нисбатан 17 та ҳолат бўйича жиноий ишлар қўзғатилган.

Булар босқинчилик, номусга тажовуз қилиш, фирибгарлик, мансаб ваколати доирасидан четга чиқиш, тан жароҳати етказиш, порахўрлик, наркотик моддаларни экиш, ташиш ва сотиш каби жиноятлардир.

Масалан, Самарқанд шаҳрида милиция ходими бўлиб ишлаётган Аҳмад Файков ва Шуҳрат Насриддинов фуқаро А. Яҳъёевнинг уйига босқинчилик йўли билан кириб, 2,5 миллион Россия рублини олиб кетганлар. Соқчилик бўлими милиционери Аҳлиддин Умматов 3,9 га. жойга кўкнори экиб, парвариш қилганлиги фош этилди ва у 10 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинди.

Самарқанд тумани ички ишлар бўлими раҳбарларидан бири, милиция майори Т. Ахтамов 40 килограммдан ортиқ кўкнори шираси олиб кетаётганда қўлга тушган. **Ана энди ўзингиз айтинг: қонун ҳимоячиларининг ўзи жиноятга қўл урса, арзингни айтиб кимга борасан?**

Ички ишлар хизматида юз бераётган бу қўпол равишдаги қонунбузарликлардан генерал Тўхтаевнинг хабари борми?

Суд ва прокуратура (А. Тўхташев, С. Назаров) органларининг ноқонуний хатти-ҳаракатлари аҳолида катта норозилик туғдирмоқда. Ўтган 10 ой ичида Президент девонига вилоят меҳнаткашларидан 561 шикоят келиб тушгани бунинг ёрқин мисолидир. Айрим судьялар судланувчилар ва уларнинг қариндош-уруғлари қандай молиявий-иқтисодий имкониятга эга эканликларига эътибор бериб, ҳукмни шунга қараб белгилайдилар.

Агар барча қонун бузилишларга Прокуратура органлари мутасадди эканини ҳисобга олсак, унинг қонунларнинг аниқ бажарилиши устидан назорат қилиш ва ҳуқуқни муҳофаза қилишдаги фаолияти ўта суст ташкил этилганидан дарак беради.

Жорий йилнинг 9 ойи давомида вилоят хўжаликлари томонидан фонддаги 77,6 тонна нефть маҳсулотлари четга чиқарилиши қайд этилди. Масалан, Самарқанд ва Тойлоқ автомобиль йўллар бошқармалари 9 минг литр керосин ва дизель ёқилғисини четга чиқариб юборишган. Бу фактлар вилоят ҳуқуқ-тартибот органларининг самарасиз ишлаётганлигидан далолат беради.

Ислоҳотнинг тақдири, унинг қай даражада амалга оширилиши биринчи навбатда кадрларнинг малакасига, уларнинг ўз ишларини қай даражада ўзлаштириб олганлигига, юртпарварлиги ва фидойилигига боғлиқ. Аммо вилоят ҳокими П. Абдураҳмонов кейинги олти йил давомида вилоятнинг биринчи раҳбари сифатида кадрларни танлаш ва тарбиялаш, уларни жой-жойига қўйиш, бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида билимли ёшлардан иборат кадрлар заҳираси тизимини яратмаган. Кадрлар билан ишлаш борасида тегишли тадбирлар ишлаб чиқилмаган.

Кадрларни шошма-шошарлик билан, ишбилармонлик, касбий ва ахлоқий сифатлари чуқур ўрганилмаган ҳолда масъул вазифаларга тавсия этиш натижасида бир йил ичида Булунғур тумани ҳокими, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси, вилоят нефть маҳсулотлари корхонаси бошлиқлари икки мартадан алмаштирилган, вилоят «Тадбиркорбанк» бошқаруви эса тўрт ой ичида икки марта янги раис билан алмаштирилган.

Оқибатда, вилоятда эски тузум иш методларидан воз кечолмайдиган ёши ўтиб қолган раҳбарлар сони кўпчиликни ташкил қилади. Улар ҳамон иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган оддийгина қонун-қоидаларни, Президент фармонлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорларини билмайди, оқибатда ўз фаолиятларини давр талабларига мос равишда йўналтира олмаяптилар.

Ёш кадрларни тарбиялаш, уларни ўстириш, йўлни кенг очиб бериш масалаларида ҳамон ўзгариш йўқ.

Юқорида баён этилган камчилик ва нуқсонлар вилоят ҳокимининг ташкилотчиликни, ижро интизомини, раҳбар ва мутахассислардан топширилган ишнинг бажарилиши устидан талабчанликни бўшаштириб юборганлиги, баъзи ноқобил, эскича ишлашдан воз кеча олмайдиган раҳбарларга нисбатан муроса қилиб келаётганлиги оқибатидир.

Вилоятда илгари ўз хизмат вазифасини уддалай олмаган, эл-юрт назаридан тушиб қолган кишиларни лавозим билан «сийлаш» ҳолларига йўл қўйилмоқда. Натижада билимдон, иқтидорли, ташкилотчилик қобилиятига эга бўлган ёшлар эътибордан четда қоляпти.

Аҳолининг ариза ва шикоятлари билан ишлаш борасида ҳам талайгина жиддий камчиликлар мавжуд. Халқнинг кундалик эҳтиёжига, уларнинг ижтимоий аҳволини яхшилашга жиддий эътибор берилмаганлиги сабабли шу йилнинг 10 ойи давомида Президент девонига 2 мингта хат ва ариза келган, шахсий қабулда 560 киши бўлган. Фуқароларнинг хат ва аризаларида кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш, маъмурий-ҳуқуқий, қонунчилик ишлари, маданий ва маиший соҳалардаги камчиликлар баён этилган. Қабулда бўлганлар ҳам айнан шу фикрларни билдиришган.

Бу аҳоли кўпчилик қисмида норозилик кайфиятининг пайдо бўлишига, уларнинг нафсониятига тегишига сабаб бўлмоқда.

Юқорида кўрсатиб ўтилган камчиликлар бевосита вилоятда кадрлар сиёсатидаги жиддий нуқсонлардан келиб чиққан. Шуни алоҳида таъкидлаб айтиш мумкинки, агар вилоят, шаҳар ва туман ҳокимлари бутун жавобгарликни зиммаларига олиб ишлаганларида эди, вилоятдаги вазият бу даражада ночор аҳволга тушмаган бўлур эди.

Кадрлар тизимини янги, билимли ва истеъдодли ёшлар ҳисобига тўлдириш, лавозимларни тадбиркор ва янгиликни тез илғайдиган ёшларга топшириш ҳамма вақт янгиланишларнинг асосий мезони ҳисобланади. Ишончим комилки, Самарқандда бундай ёшлар етарли, уларга йўл бериш, ишониш ва суяниш лозим.

Азиз дўстлар!

Самарқандликлар улуғ ва бунёдкор, эзгуликка интилиб яшайдиган халқдир. Мен сизларни бугунги танқидий мулоҳазалардан тегишли хулоса чиқариб, вилоят халқ хўжалигининг кенг имкониятларидан унумли фойдаланишингизга ишонаман. Бунинг учун сизларда қатъият, билим ва тажриба, ташаббус ва шижоат етарли деб ўйлайман.

Фурсатдан фойдаланиб, сизларга ва вилоятнинг барча аҳолисига сиҳат-саломатлик, эзгу ишларингизда муваффақият, тинчлик ва омонлик тилайман.

Байрамдан байрамгача

«ТУРКИСТОН» ЯНА САФАРГА ОТЛАНМОҚДА

Республикамизда «Туркистон» газетаси кунлари байрам қилинмаган бирорта вилоят ёки туман қолмаган десак, адашмаймиз. Сарлавҳамиздан сезган бўлсангиз керак, биз — яъни «туркистон»чилар яна сафарга отландик. Бу галги байрамимизни Сирдарё вилояти Боёвут туманидаги «1-Май» ширкатлар уюшмасида ўтказишни режалаштирдик. Аввалги байрамларимизда бўлганидек, бу гал ҳам бизга элимизнинг ардоқли санъаткорлари, севимли хонандаларимиз, уста қизиқчиларимиз... Ва энг асосийси, газетамизнинг «Ижодкор» футбол командаси ҳамроҳлик қилади.

ЯНГИ СТАДИОНДА УЧРАШАМИЗ

Одатда қаламкашлар «бу йил пахтакорлар учун йил қулай келди» ёки «бу йилги ноқулай об-ҳаво бободеҳқонларимизнинг ишига ҳалақит берди», деб ёзишади. Балки, бу ҳам бир томондан тўғридир. Лекин мен билган бир ҳақиқат бор. Меҳнат қилган киши ҳар қандай шароит ёки ҳар қандай об-ҳавода ҳам ниятига эришади. Бизнинг уюшмамиз аъзолари ҳам экиш мавсумиданоқ яхши ният билан, енг шимариб ишга киришган эдилар. Мана юзимиз ерга қараб қолмади. Сентябрь ойининг сўнгги кунларида вилоятда биринчилардан бўлиб режани ортиғи билан уддаладик. Бор-йўғи 16 кунда 3110 тонналик хирмон уйдик.

Ялпи ҳосилдорликни 35 центнерга чиқардик. Режага қўшимча яна 810 тонна пахта топширдик. Бу гаплар балки жанубий вилоятдаги деҳқонларимиз учун унча катта гап ҳисобланмас. Лекин бизнинг чўл шароитимизда... Мақтанишга арзигулик иш дейиш мумкин.

Бир сўз билан айтганда, уюшмамизнинг барча аъзолари бир жон-бир тан бўлиб меҳнат қилишди. Энди ҳузурини кўришсин. Айтишади-ку, ишлашни билган одам дам олишни ҳам билиши керак деб. Биз ҳам шу ниятда уюшмамиз ҳудудида катта янги стадион қурдик. «Туркистон»чилар билан 28 ноябрь куни бўладиган учрашувни янги стадионда ўтказиш ниятимиз бор. Демак, стадионда учрашгунча...

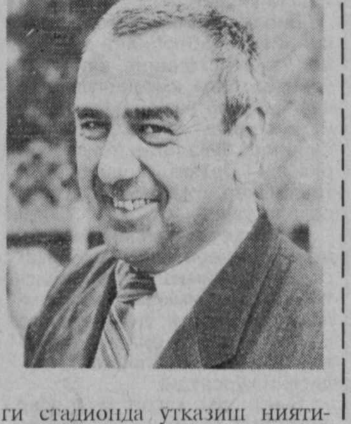

Ғофуржон АЛИЕВ,
Боёвут тумани «1-Май» ширкатлар уюшмаси раиси.

ЯНГИ ШЕЪР

Тошкентда бўлиб ўтган республика ижодкор ёшлари семинар-кенгашидан кейинги ўйлар

Ер шарининг ўнлаб, юзлаб сунъий йўлдошлари бор. Улар ер атрофида тинмай айланади. Бирламчи — Ер мавжуд бўлмагачда эди. Иккиламчи-сунъий йўлдошлар ҳам пайдо бўлмасди. Сунъий йўлдошлар қанчалик кўп бўлмасин ва қанчалик ҳаракат қилмасин — муттасил айланмасин, улар сайёрага таъсир ўтказолмайди. Билъакс, сайёра сунъий йўлдошларни ўз таъсир доирасига тортиб олади ва шундай тутиб туради. Сунъий йўлдошлар нечоғ мукаммал яратилмасин, нечоғ аниқ ишламасин, барибир сунъий йўлдош-да. Асл бўлолмайди.

Семинар-кенгашда танишганимиз шеърлар, таниганимиз шоирлар сунъий йўлдошларни эслатди менга. Улар адабий жамоатчилик аллақачон эътироф этган Рауф Парфи, Усмон Азим, Шавкат Раҳмон, Хуршид Даврон, Абдували Қутбиддин, Эшқобил Шукур, Иқбол ва бошқа таниқли шоирлар ва шеърларнинг сунъий йўлдошига ўхшайди, уларнинг тортиш кучи ҳудудидан чиқиб кетолмаганлар. Тўғри, нисбатан мукаммал шеър атрофида ўшанга ўхшаш шеърлар пайдо бўлаверади. Бу табиий ҳол. Лекин нима бўлганда ҳам, янги шеър илгаридан маълум бирор шеърни ўз ёнида етаклаб келмаслиги ёки илгаридан маълум шеърнинг етовида юрмаслиги керак. Мазкур семинар-кенгашда биринчи марта танишаётганимиз шеърлар, ахир аввалдан ҳаммамизга таниш оҳанг ва ритм, образ ва тимсол, қофия ва сўзларни ва бошқа таниш шеърий унсурларни эслатади.

Мен мазкур адабий анжуманда шеъриятга ЯНГИ ШЕЪР билан кириб келаётган Янги Шоирни танишга ўзимни чоғлаган эдим. Янги шеър нима? У ҳозиргина ёзилган, ҳали сиёҳи қуримаган сатрлар эмас. Бутун шеърий қурилиши, — оҳанг, ритм, қофия, туроқ, шеърий тафаккир, шеърий ифода, шеърий идрок... қўйингки, бари-баринининг тамомила янгиланиши янги шеърдир. Янгича шеърда ҳатто сўз, ибора, қофия эскича бўлиши мумкин, бироқ шеърий идрок, шеърий тафаккур, шеърий ифода янгича бўлиши шарт. Чин шоирнинг ҳар бир шеъри шаклан ва мазмунан янгича бўлади. Бири бошқасига ўхшамайди. Мен, фикрим равшанроқ бўлсин учун, машҳур сўз дарғалари — Артур Рэмбо, Уолт Уитман, Борис Пастернак, Андрей Вознесенский, Улжас Сулаймон, Евгений Евтушенко, Булад Окуджава каби шоирларни шу гуруҳга ажратар эдим. Нуқул янгича шеърлар ёзиш жуда мушкул.

Ушбу семинар-кенгашда мен негадир ЯНГИЧА ШЕЪРга дуч келмадим. Анжуман ҳаваскор ва ишқибозларнинг кўнгилочар йиғини бўлиб қолишини истамаганим ҳолда айтишим керакки, бу катта мушоирага асосан ўн саккиз-йигирма ёшдаги қаламкашлар — қисматдошларимиз тўпланган. Ун саккиз-йигирма... улар ёш эмас. Шоирнинг ёши қариси бўлмайди. Чин шеър кутилмаганда, дафъатан пайдо бўлади. Чақмоқдай оний бўлади, ёритади, кесади. Момоғулдиракдек гулдирайди. Таъбир жоиз бўлса, шеърни бир онга, бир лаҳзага руҳ ва кайфиятнинг битта буғинига қўйилган ҳайкал дейиш мумкин.

Ҳозир биздаги мавжуд ижтимоий ва адабий муҳитни, нисбий маънода, ХХ аср бошидаги рус ижтимоий ҳаёти ва муҳитига қиёслаш мумкин. Фалсафа тили билан айтганда жамиятнинг базис ва устқурмаси ўз шакл ва мазмунини ўзгартирмоқда. Бугунги ўзбек шеъриятида ҳам турли-туман оқимлар — авангардизм, футуризм, сюрреализм, акмеизм... ва бошқа ҳар хил «изм»ларнинг изини кўриш мумкин. Абдували Қутбиддин, Гуландом Тоғаева, Баҳром Рўзимуҳаммад — Даврон Ражаб, Эшқобил Шукур — Рустам Мусурмон, Зебо Мирзаева — Гулчеҳра Муродалиева, Ғулом Мирзо, Иқбол, Сирожиддин Рауф, Абдувоҳид Ҳайит... булар бир-бирига интилиб, айни пайтда бир-бирини инъкор этувчи турли оқимлар, турлича қарашларнинг вакилларидир.

Катта дарёларда, катта гирдоб бўлади. Бугунги ўзбек шеъриятининг манзарасини ҳам катта дарё ва катта гирдобга қиёслаш мумкин. Бу гирдоб Қўчқор Норқобил, Вафо Файзулло, Гулчеҳра Муродалиева, Нормурод Мусамов, Бектемир Пирнафасов, Фарҳод Арзиев, Шамсия Худойназарова, Нодир Жонузоқ, Мухтассар Тошмаматова сингари ўнлаб истеъдодли тенгдошларимизни ўз ўпқон домига тортиб айланмоқда. Ўпқон дамида асл ҳам, хасхашак ҳам баравар айланади. Гирдоб тингач эса...

Обуна—96

МИЛЛАТНИНГ КЕЛАЖАГИ

Мен «Туркистон» (собиқ «Ёш Ленинчи»ни) ўқувчилигимдан — яъни бундан ўн беш йиллар илгари илк бор ўқиган эдим. У шундан бери менинг қадрдоним, ҳамфикрим ва маслаҳатдошимдир. Ўқитувчиликни бошлаганимда у менга энг яқин ҳамфикр бўлди десам, адашмайман. Ўрта мактабда она тили ва адабиёти фанидан дарс берганлигим учун ҳам дарс жараёнида газетам саҳифаларида чоп этилган яхши мақолалардан жуда кўп фойдаланганман. Лекин кейинги пайтларда газета саҳифаларида мактабларни миллийлаштириш, мактаб ҳаётига эътибор бироз сусайгандек, назаримда. Чунки «миллатнинг келажаги, мактабдан бошланади» деган фикрни бошлаб туркистончилар кўтариб чиққан эдилар. Шундай экан, истардимки, «Туркистон»нинг ижодий ходимлари юқоридаги масалаларга алоҳида эътибор қаратсалар. Мактаб ва миллийлик унинг асосий мавзуларидан бирига айланса, айни муддао бўларди.

Шоира АВАЗОВА,
Навоий вилояти Хатирчи туманидаги 18-ўрта мактаб она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси.

УМИДИМИЗ КАТТА

Менинг назаримда матбуот халқни тўғри йўлга солиб тургувчи, кўзини очгувчи, эгри йўлдан қайтаргувчи воситадир. Бу борада «Туркистон» ўз вазифасини жуда чиройли уддалаб келаётган десак адашмаймиз. Лекин нима учун «эди» деб ўтган замон феълида таъкидлаётганимни таҳририят ходимлари тўғри тушунаётган бўлсалар керак деб ўйлайман. Чунки, кейинги пайтларда газета саҳифаларида чоп этилаётган материаллар орасида суд очерклари камайиб кетди. Кимлардир «ҳа, бўлган иш бўлибди, энди уни ёзгандан нима фойда», деб ўйлашар. Бу хато фикр. Чунки, бундай мақолалар газетада чоп этилгач, уни ўқиган ўн кишидан ҳеч бўлмаса бир киши жиноят йўлидан қайтади. Бу йўлнинг охири вой эканлигини англаб етади... Туркистончиларимиздан умидимиз катта. Ўйлаймизки, муштарийларнинг талаб ва истакларини инобатга оладилар.

Дониёр ОРТИҚОВ,
Тошкент.

ЭНГ СЕВИМЛИ ГАЗЕТАМ

1995 йили жамоамиз аъзоларидан 15 нафари энг севимли газета «Туркистон» рўзномасига обуна бўлишган эди. Биз ундаги турли, қизиқарли мақолаларни йил давомида ўқиб бордик. Демак, бу газетага обуна бўлиб янглишмаган эканмиз. Айниқса, «Кўнгил мулки», «Ўн саккизга кирмаган ким бор?» ва бошқа саҳифалардаги ранг-баранг, муаммоли мақолалар ўнлаб ҳамкасбларимизнинг баҳсларига сабаб бўлди.

Газета — журналлар бизга доимий ҳамроҳ, ишлаб чиқаришни ривожлантиришда яқин ёрдамчи ролини ўтаётир. Нормурод Шомуродов, Холмурод Абдуҳалилов, Қурбон Қодиров, Қўлдош Мустапов, Файзи Умбаров, Қулсоат Холмуродов сингари ҳамкасбларим бу йил ҳам севимли «Туркистон» газетасига обуна бўлишди.

Мен нафақат бу йил, балки ҳар йили шу газетага ёзиламан. Умид қиламизки, таҳририят журналистлари 1996 йилда ҳам бизни қизиқарли хабар, материаллар билан хушнуд этадилар.

Турсунпўлат САЛОҲИДДИНОВ,
Сурхондарё вилоятидаги Хўжаикон туз кони директори.

Дил сўзи

Азиз «Туркистон» газетаси!

Мени танияпсанми? Мен сени севган ва сенга суянган мухлисингман. Сен менинг ҳамфикр ва ҳаммаслак сирдошимсан. Бу менинг сенга йўллаётган илк мактубим эмас. Дил изтиробларига тўла биринчи мактубимни сенга юрагим ғамга, қароғим намга тўлган кунларнинг бирида йўллаган эдим. Ўшанда сенинг саҳифанг орқали азиз муштарийлар менга беғараз маслаҳатлар беришмаганда балки бугунгидай бахти бутун аёл бўлмасмидим. Сен менга ҳаётнинг сўқмоқларидан сабр-тоқат билан ўтган одамгина равон йўлга чиқа олишини, тундан ўтмай тонгни қаршилаб бўлмаслигини уқтира олдинг.

Ўғил-қизларим ҳовлини тўлдириб, қийқиришиб ўйнашаётганда, ишдан чарчаб келаётган оталарига пешвоз чопишаётганда, уйимизда тўй-томошалар яхши кунларга уланганида сени эслайман.

Сен мен учун ҳаммадан ҳам қадрлироқсан. Шунинг учун бўлса керак, бир муддат киоскаларда кўринмай қолганингда сени севгувчи мухлис сифатида ниҳоятда ташвишландим.

Мана, яна сенинг навбатдаги нашрингни қўлимга олиб жуда севиндим. Истагим, энди ҳеч қачон иқтисодий қийинчиликлар йўлингга ғов бўлмасин. Сен эса ҳаётнинг ёшлар англаб етмаган қирраларини очиб, уларнинг маънавиятини янада бойитиб, гўзаллаштириб боравер.

Эҳтиром билан Холида НУРЛИБОЕВА,
Бухоро вилояти Шофиркон тумани.

Суратдаги қиз Мавлуда Болтабоева — Риштон туманидаги тўқимачилик фабрикасининг илғор ишчиларидан. У 16 та тўқув дастгоҳида иш юритиб, сифатли маҳсулотлар тайёрламоқда

Суратда: Мавлудахон Болтабоева иш устида.

ТУРКИСТОННИ КИМ СЕВСА, «ТУРКИСТОН»ГА ОБУНА БЎЛАДИ

ОБУНА НАРХИ

Республика вилоятларида ва Қорақалпоғистонда

Якка тартибдаги обуначилар учун:

Нашр индекси — 64607
6 ойга — 424 сўм 80 тийин
12 ойга — 849 сўм 60 тийин

Ташкилотлар учун:

Нашр индекси — 64633
6 ойга — 528 сўм 90 тийин
12 ойга — 1057 сўм 80 тийин

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА

Якка тартибдаги обуначилар учун:

6 ойга — 380 сўм
12 ойга — 720 сўм

Якка тартибдаги обуначилар обунани абонент қутиларига расмийлаштирган ҳолларда:

6 ойга — 324 сўм
12 ойга — 648 сўм

Ташкилотлар учун:

6 ойга 530 сўм
12 ойга — 1058 сўм

Ташкилотлар обунани абонент қутиларига расмийлаштирган ҳолларда:

6 ойга — 474 сўм
12 ойга — 948 сўм

Нашрларни тарқатиш билан боғлиқ бўлган харажатлар республика вилоятларида ҳамда Қорақалпоғистон Республикасида Тошкент шаҳрига қараганда бирмунча қимматроқ бўлганлиги туфайли (ҳаво йўллари, темир йўл ва автотранспорт харажатлари ҳисобига) пойтахт шаҳрида нашрларнинг обуна нархи алоҳида кўрсатилган.

ОБУНА БЎЛИШГА ШОШИЛИНГ!

МУШТАРИЙ – «ТУРКИСТОН» – МУШТАРИЙ

Ранг-баранг олам

АМЕРИКАЧА КОМЕНДАНТЛИК СОАТИ

КОМЕНДАНТЛИК соати нима эканлигини барчамиз яхши биламиз — фильмларда кўрганмиз, ахборотларда эшитганмиз, матбуотда ўқиганмиз. Аммо бунақаси... Американинг Гилрой даб аталувчи шаҳрида (Калифорния штати) ўсмирлар ўртасидаги жиноятчиликка қарши муваффақиятли курашиш мақсадида 18 ёшга тўлмаган йигит-қизлар учун кеч соат 23.00 дан кейин комендантлик соати жорий этилган. Бу тартибга риоя қилмаганлар махсус марказга келтирилади, жазо сифатида... телевизор кўриш маън этилади. Фақат бугина эмас. Қоидабузарларни классик музикаларни тинглашга ҳам мажбур қилинади.

ҲАЗИЛ ЭМАС, ЗАРУРАТ

АЙТИШЛАРИЧА, Куба раҳбари Фидель Кастро собиқ СССРга биринчи келишида мухбирларнинг «бу ерда сизга нималар ёқмади?» деган саволига у «жамоат ҳожатхонасининг камлиги», деб жавоб қилган экан. У ҳазиллашганми ёки жиддий айтганмиди, аммо ҳар қалай, бу масалада Хитойни айблаш қийин. Яқинда сайёҳлар кўп ташриф буюрадиган Пекин атрофидаги зиёратгоҳда шу мақсадларда яна 40 та ўта замонавий кабиналар пайдо бўлди. Маҳаллий ҳокимият бу воқеани ўзларича баҳолаб, зиёратгоҳга келувчилар сони янада кўпайишига умид билдирдилар.

Дарвоқе, бу муаммо Пекиннинг ўзида ҳам муваффақиятли ҳал қилинган. Бу ерда 57 минг жамоат ҳожатхонаси мавжуд бўлиб, дунёдаги ҳеч бир пойтахт бундай кўрсаткич билан мақтанолмайди.

ПРОБИРКАДАН... ТУШГАН ЧАҚАЛОҚ

ТУҒИЛАЖАК бу чақалоқни нафақат унинг онаси, балки бутун Гомел шаҳри аҳолиси айниқса маҳаллий тиббий-генетик маркази шифокорлари орзиқиб кутишганди. Чунки бола эмбриони улар томонидан етиштирилиб, сўнг кўмак сўраб мурожаат қилган аёлга кўчириб ўтказилган эди.

Ҳомиладорлик ҳеч бир асоратсиз ўтди. Аёл ҳам эсон-омон қутилиб олди. Мутахассисларнинг фикрича, 4 килолик паҳлавон ўзини яхши ҳис қилмоқда.

Ислоҳот одимлари

ОМАД СЕНГА, «ЗИЛОЛА»

Юртбошимизнинг иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштириш ва мустақил давлатимизнинг дунё миқёсидаги нуфузини янада ошириб, халқ фаровонлигини таъминлаш юзасидан чиқарган фармонларини ўз ишининг дастуриламали деб билган жамоалар Қизилтепа туманида анчагина. Шулардан бири «Зилола» фирмасидир.

Туман аҳолига маиший хизмат кўрсатиш корхонаси 1993 йил октябрь ойида хусусийлаштирилиб, «Зилола» номини олганди. Шу вақтга қадар бу ерда атиги 60 нафар ишчи меҳнат қилиб, уларга иш шароити талаб даражасида эмасди. Кадрларнинг танланиб, жой-жойига қўйилиши, интизомнинг мустаҳкамланиши, қўнимсизликка барҳам берилиши натижасида жамоа корхонасида ижобий ўзгаришлар рўй берди. Корхона раҳбари — туман кенгашининг депутати Рустам Саломов ташаббуси, елиб-югуриши билан тез орада «Зилола»нинг довруғи нафақат вилоят, балки республика миқёсида тарқалди.

Хўш, бу шуҳратга қандай эришилди?

Энг аввало жамоа корхонасида ишлайдиганларга етарли меҳнат шарт-шароитлари яратилди. Қатор йиллар давомида битта ҳам дам олиш хонаси бўлмаган корхона хордиқ чиқариш масканларига эга бўлди. Цехларда кичик ошхоналар қишда иситадиган, ёзда совутадиган тармоқлар ҳам ишга туширилди. Иш икки сменада ташкил қилингач, фаоллик янада кучайди. Хом ашё ташиб келтириш кўпайди. «Ўтирган бўйра, юрган дарё» деган мақолга амал қилиниб, Республикадаги «Ўзсавдошартнома» ҳиссадорлик жамияти, Вобкент, Бухоро, Тошкент тўқимачилик корхоналари билан ҳамкорлик кун сайин мустаҳкамланиб бораяпти. Натижада маҳсулот ишлаб чиқариш кўлами ортди, сифати яхшиланди. Жамоада айни пайтда 17 турдаги халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариляпти. Авваллари фақат аҳолидан маълум миқдордаги буюртмаларни қабул қилган «Дилором» тикувчилик цехининг махсулотлари ҳар ойнинг шанба кунлари ўтказиладиган савдо ярмаркаларига чиқариб сотилаётгани қувончлидир.

Эндиликда корхона тайёрлаган махсулотлар нафақат туман, вилоят, республика, балки чет мамлакатларда ҳам харидоргир. Масалан, Россиянинг ўнлаб шаҳарларида «Зилола» чеварлари тиккан пахтали камзуллар катта иштиёқ билан харид қилинмоқда.

— Корхонамиз муввафақиятларига Марҳабо Расулова, Шоира Тайлоқова, Асила Жалилова, Шаъбон Одинаева, Зулфия Обидова, Нигора Жўраева, Зилола Ражабова, Анора Жўраева сингари ўнлаб фидойи тикувчи, бичувчи илғор ёшларимизнинг ҳиссаси катта, — дейди биз билан суҳбатда кадрлар бўлими бошлиғи Ражабова. — Қувончли томони шундаки, корхонамизга ишга киришни ҳоҳловчилар кўпаймоқда. Ўртача иш хақи 723 сўмни ташкил этади, ғайратли, тажрибали ишчиларимиз эса 2-2,5 минг сўмгача маош олишади.

Корхона маъмурият ишчиларни ижтимоий жихатдан ҳимоялашга эътиборни кучайтирган. Улар ҳар йили 50 ишчига маошдан ташқари моддий ёрдам кўрсатишяпти. Арзон нархда гўшт, буғдой тарқатиляпти. Жамоа аъзолари тўй-томошаларига транспорт воситалари бепул берилади. Яхши ишлаган, интизомли ва ташаббускорларга 500 сўмдан мукофот пули ҳам жорий этилган.

«Зилола» жамоа корхонаси саноатчилар орасида биринчилардан бўлиб ҳомийлик кўрсатиш ташаббусини бошлаганлардан. У ҳозиргача Қизилтепа шаҳрида истиқомат қилаётган кам таъминотли оилаларнинг 14 нафар фарзандини суннат тўйига маблағ ажратди. Ўз оталиқларидаги Абу Али Ибн Сино номли, Ойбек номли мактабларда мучал тўйларини нишонлашга ҳисса қўшди. Шу билим даргоҳларидаги 15 нафар аълочи ва жамоатчи ўқувчига ҳар ойда 20 сўмдан стипендия тўлаб боряпти. Корхона ўз ҳомийлигидаги мактабларнинг 4 та синфини жорий таъмирлашни доимий равишда зиммасига олган.

Бозор иқтисодиёти шароитларини ҳисобга олган корхона жамоаси 30 нафар ўқувчини «Ғунча», «Гулхан» журналлари, «Тонг юлдузи», «Туркистон» газеталарига обуна қилишни ўз зиммасига олган. Бундан ташқари, «Соғлом авлод учун», «Маҳалла» хайрия жамғармаларига ҳам имкон қадар пул ўтказиб турилибди.

Жамоанинг келгуси режалари ҳам катта. Корхонанинг юқори қисмидаги кенг майдонликда нон, қандолат маҳсулотлари, қурилиш материаллари, юмшоқ сочиқ тайёрлайдиган цехлар қуриш мўлжалланган. Бу эса тўкин-сочинликни таъминлаш билан бирга кўплаб фуқароларни ишга жалб қилишга имкон яратади.

Баҳодир ЭГАМОВ,
Эркин МАВЛОНОВ.

Иқтидорли меъмор, Улуғбек номидаги республика истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси кўрик-танловининг ғолиби, Самарқанд Давлат меъморчилик ва қурилиш институти ўқитувчиси Дилшод Мирзаевнинг кўнгилдан кечганлари.

«ЧЎПОНОТАДАН КЎЗИМНИ ЮМИБ ЎТАМАН»

— Неча ёшдан чиза бошлаганимни эслолмайман. Лекин ҳамма ёш болалар одамнинг расмини чизишга ҳаракат қилса, менга уй, мактаб, ҳар хил биноларни, ҳар хил манзараларни чизиш ёқарди. Қишлоғимизда кимдир янги уй қура бошласа, пойдеворини кўрибоқ, уйнинг қанақа бўлишини чизиб берардим. Шунинг учун бўлса керак, ёшлигимдаёқ қишлоқда «архитектор» деган ном олгандим.

Меъморчилик институтига ўқишга қабул қилинганимда қанчалик қувонганларим ҳануз ёдимда. Касбимдан шунинг учун ҳам мамнунманки, меҳнатларнинг изсиз кетмаганлигини кўриб турасан. Шаҳар ва қишлоқлар ҳуснига ҳусн бўлиб турган бинолар, одамларга фойдаси тегаётган иншоотларни кўриб, кишилар сенинг номингни тилга олишади. Шунинг ўзи катта шараф. Мен бу бахтнинг лаззатини илгари сезмаган эканман. Ургутда қурилган телеминора лойиҳаси танловида биринчиликни олганда ҳам, кейин истеъдодли ёшлар танловида ғолиб бўлганимдан ҳам. Фақаттина телеминора қад кўтарганда буни ҳис қилдим.

Ўша куни телеминоранинг очилиш маросими бўлди. Тумонат одам йиғилди. Мен бир четда турувдим. Тақишдан уялибми, ғолиблик нишонини чўнтагимга солиб қўювдим. Мени таништиришди, нишонни кўкрагимга тақиб қўйишди ва раҳматлар айтишди. Ва отам ўша ерда кўзида ёш билан бағрига босди.

— Сендан розиман, барака топ, болам, — дедилар.

Ҳолатимни сўз билан таърифлаб бериш қийин эди. Ўша бахтиёр лаҳзаларни бир умр унутолмасам керак.

Ургутдаги мўъжаз чойхона, қурилиши тугай деб қолган меҳмонхона, Челак туманидаги Имом ал-Бухорий зиёратгоҳида қурилиши бошланган «Қизлар масжиди», қишлоқларда қад ростлаётган бозорлар, Жомбой, Булунғир туманларида ишлаётган савдо расталари меҳнатларимнинг бекорга кетмаганлигини кўрсатиб турибди.

Бу дунёда ҳамманинг ҳам армони, шу билан бирга орзу-умидлари бўлса керак. Чўпонотада катта бир иншоот қурилиши, унинг Самарқанднинг рамзи, безаги ва келажакда гавжум масканга айланиши ҳақида танлов шартларини эшитиб, неча-неча кунлар хаёл сурдим. Беш олти марта иншоот қурилиши лозим бўлган жой — Чўпонотага, унинг энг баланд жойига бориб, Самарқандни томоша қилганман, ўйга чўмиб неча кунни кеч қилганман. Шууримда тасаввур қилдим: катта йўлдан зинапоялар бошланган, икки тараф дарахтзор, озгина тепага юрилгач, очиқ ҳаводаги теннис кортлари, сал юқорида савдо расталари, зиналардан кетаверасиз... чойхона... энг баландликдан бутун шаҳар кўриниб туради. Орқа томонда Зарафшон дарёси. Худди мана шу ерда уч қаватли баланд бино: биринчи қавати музей, иккинчи қавати ресторан ресторан Останкино телеминорасидаги каби айланиб туради. Учинчи қавати катта томоша айвони. Ундан ҳам юқорида доимо ёниб турувчи Самарқанд маёғи худди узоқ-узоқлардан Самарқанд қаердалигини кўрсатиб тургандек... Энг юқорида эса Ҳумо қуши. Бу бино гўзал шаҳримизга меҳмон бўлиб келаётганларга узоқ-узоқлардан кўриниб туради.

Тасаввурларимни курсдош дўстим Бахтиёр Даминовга айтдим. Иккаламиз маслаҳатлашиб бир макет ясадик. Кейин Чўпонотанинг расмини катталаштириб, маълум жойга макет кўринишини жойлаштирдик. Қарабсизки, худди ўша нарса қурилгандек гўзал бир манзара намоён бўлди.

Конкурсда қатнашдик. Биз ясаган макетни энг зўр ва... энг қиммат деб баҳолашди. Уни қуриш учун кетадиган маблағни берадиган мард ҳомий топилмади. Орзу орзулигича қолиб кетди. Бошқа... арзонроқ лойиҳани танлашди. Ва уни қуришди ҳам.

Бир-икки ой аввал институтимизга кутилмаганда бир қиз келди. Билсак, у Япониядан экан. Ўша ёқда «Номаълум архитекторлар» деган китоб тайёрланаётган бўлиб, ўша қиз материал йиғиб юрган экан. Кўп қатори мен ҳам бир-иккита ишларимнинг суратларини, макетларини бериб юбордим. Яқинда Япониядан телеграмма келди. Таржимаи ҳолимни, суратимни сўрашибди. Юбордим. Ҳали макетларим японларга маъқул келиб қолса-я деган ички бир иштиёқ билан юрибман.

Барибир дилимда бир армон қолди. Шунинг учун ҳар гал Чўпонотадан ўтганимда кўзимни юмиб оламан. Мен унинг ўзим тайёрлаган макетдаги кўринишини кўргим келаверади, келаверади.

Садриддин НАБИЕВ,
Гули ЧЕҲРА ёзиб олди.

АРАФАСИ

Айрим шеърлар типратиконга ўхшайди, «тутиб кўрмоқчи» бўлсанг, қўлингга нинаси санчилади. Масалан, Сафар Оллоёрнинг «қ» товуши товланишларидан тизилган шеъри шундай. Шеър сунъий равишда чўзилган. Шоир «қ» товуши билан бошланувчи сўзларни ёқасидан тутиб, зўрлаб сафга тиркаб қўяверган. Сўзларнинг қисилиб, нафаси қайтиб қолаётганини сезмайди. Бу фикрларимиз Сафар Оллоёрнинг бошқа шеърларига тегишли эмас. Унинг қаторшеърлари иштирокчиларнинг ижобий баҳосига сазовор бўлди.

Мухтасар Тошмаматованинг: «Қизлар билган тол ковагига, Йигитлар хат қўйиб кетади», — каби дилбар сатрлари шоиранинг келажагига умид билан қарашга асос беради.

Семинар-кенгаш иштирокчиларидан Нодир Жонузоқнинг шеърлари жўшқинлиги, эҳтироснинг баландлиги билан ажралиб туради. Нодир «Занжир» сарлавҳали шеърида занжир тасвирини ҳам шаклда — шеър VI қисм, олти ҳалқа — бир бутун занжирдан иборат; ҳам мазмунда — «Тошкент-Олмаота-Ашхобод-Бишкек-Анқара» занжири... Шаҳар номларининг ҳар бири занжир ҳалқаларининг номидир. Нодирнинг яна бир сатри диққатни тортади: «Юрагимиз-қонли савашгоҳ...»

Танишганимиз талай шеърларда сўз билан ишлашга интилишни сезмаган эдик. Нодирда шундай ҳаракат бор. Унинг «савашгоҳ» дейиши бир талай кенг истеъмолда бўлган сўзлар, товушлар орасида алоҳида жаранглайди.

Бу семинар-кенгашда ўқилган шеърлар илгариги шундай анжуманларда ўқилган шеърлардан нимаси билан фарқ қилади? Илгари мушоираларда қандайдир жанговор, чорловчи шеърлар ўқиларди. Бугунги шеърларда шунақа жанговарлик йўқ, чорловчи, ундовчи руҳ йўқ. Бугуннинг шоири ўз қалбини таҳлил ва тадқиқ этади. Ўз кўнгли билан ёлғиз қолиб йиғлайди. Бугунги шеърлар кўпроқ йиғини эслатади. Табиийки, йиғлаётган одамга қарсак чалиб бўлмайди.

Бугунги шеърнинг хос хусусиятларидан яна бири шуки, ижтимоий сўз айтишга эмас, балки сўзнинг ижтимоий табиатини, кайфиятнинг ижтимоий нур ва сояларини кашф этишга уринилмоқда. Семинар-кенгашда иштирок этган ёш шоирлар ижодида турли-туман шаклий тажрибалар, мантиқий экспериментлар озлигини эътироф этган ҳолда, Бектемир Пирнафасов кайфиятнинг ижтимоий маъносини очиб берган қуйидаги сатрлари билан ўз мулоҳазаларимизга якун ясамоқчимиз:

Майсаларга кўнглимни бериб,

Кетиб бормоқдаман индамайгина....

Салим АШУР.

Мушоира этади давом

ГУЛ

Гулга ҳеч қачон яхши бўлмаган
Шайдоларин ёмон кўрар гул

Орзулари номукаммал минглаб қўллар
Узатилгандир гулга

Гулнинг тиканга айлангиси келар
Бир телба қўлида сўлгандан кўра.

***

Кимга керак лат еган гаплар
Дунёнинг дардлари қийнамас энди
Шундай СЎЗ бўлса
Ҳаводек бўлса
Ё бир ишора бўлса

Турғазса мени
Мен шундай Сўзни кутаман
Ва шундай кўзни кутаман

Ё ўлдирса,
Ё тирилтирса!

Даврон РАЖАБ.
Хоразм.

СУРАТЛАР

Умр бир ип, узун қисқароқ,
Осилади ҳар кунги киринг.
Кимдир осар уни баландроқ,
Пастга осар яшириб кимдир.
Зўр сураткаш бўлса гар дейман,
Туширсайди ҳар кунгисини.
Кўрар эдик, ким қандай ювган,
Кимлар асло юволмаслигин.
Мен барчасин сервантга тахлаб,
Энг каттасин осиб деворга.
«Ҳар бириси бир давр талаб», —
Деб баҳона топмасдим дорга.

Баҳодир ХУДОЙБЕРГАН.
Тошкент.

ИШҚ

Беллари дарз еган тоғларнинг
Оёғи кўмилган тупроққа.
Кўзлари ўйилган, ғорликлар,
Умрнинг тоши

Бепоён кенгликлар — муҳаббат.
Харсанглар, барханлар ҳукмдор.
Қайдадир кўринар саксовул
Туянинг йўлдоши.

Тун чоғи шамчироқ — ойммома,
Бу сенинг, бу менинг юлдузим,
Қўл берар уларга абадий
Севгимнинг қуёши.

Уста Очил ҲАЗРАТ.

Талабалик — олтин даврим

ЁШЛИК УМР БАҲОРИ

● «Ёшликда йиғтил»...

● Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасида талабалар кунига бағишлаб катта йиғин ва бошқа тадбирлар ўтказилди.

● 1 миллиард китоб...

Ноябрь ойида ажойиб байрам бор. Бу Халқаро талабалар кунидир. Кўпчилик талабаликни олтинга менгзайди. Тўғримикан? Бир томондан тўғри дегим келади... Лекин, барибир талабалик онларини олтин дейиш ёки олтиндек яраклатиб ўтказишга ҳаракат қилиш нотўғрига ўхшайди. Чунки, буюк бобомиз Алишер Навоий айтадиларки: «Ёшликда йиғтил илмнинг мағзини, қарилик чоғида сочгайсан ани».

Хуллас калом ана шу олтин даврни қайси томондан олтинга айлантириш керак эканлигини ўйлаб кўрадиган вақт келди.

Ўзбекистон Республикаси Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасида Талабалар кунига бағишланиб республика Олий ўқув юртлари ректор-муовинлари ҳамда шу олий ўқув юртларидаги Ёшлар Иттифоқи ташкилотларининг котиблари ва Ёшлар Иттифоқи вилоят, туман котиблари иштирокида йиғилиш бўлди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси ЁИ Марказий Қўмитаси биринчи котиби Алишер Тешабоев сўзга чиқиб, халқаро Талабалар куни билан барчани табриклади. Шундан сўнг Тошкент Ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш институти ЁИ котиби Парда Абдураимов, Тошкент физкультура ва жисмоний тарбия олийгоҳи ЁИ котиби Саидакбар Туробов, Фарғона Давлат университети ЁИ котиби Улуғбек Солиҳов ва бошқалар сўзга чиқиб, бугунги муаммолар, талабалар олдидаги вазифалар, ЁИнинг қандай ишлаши кераклиги каби бир қанча мунозарали масалаларга тўхталдилар. Айримлар ЁИнинг бошланғич ташкилотларида иш жуда яхши кетаётганлигини ўз ҳудудлари мисолида гапириб бердилар. Баъзилар эса нуқул мақтов гаплардан чекланиб, ижобий ишларни амалга ошириш вақти келганлиги, бунинг учун ойнаи жаҳонда ёшларга аталган махсус дастур очилишини, ёшларга бир қанча шароитлар яратилишини таъкидлаб ўтдилар.

Йиғилиш қатнашчиларининг бир қанчасига УзЁИ МҚ томонидан мақтов ёрлиқлари, биллур гулдонлар тақдим қилинди. УзЁИ МҚ қошида ташкил этилган «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» илмий экспедицияси раҳбари Фахриддин Ашрафхўжаев ҳам фаоллик кўрса-

таётган талабаларга эсдалик совғалари ҳадя қилди.

Фурсатдан фойдаланиб, Тошкент темирйўл транспорти муҳандислари олийгоҳи тарбиявий ишлар бўйича ректори муовини Абдумалик Ризаев ҳамда шу олийгоҳ ЁИ котиби, IV-босқич толиби Марат Гаязов билан ҳамсуҳбат бўлдик.

— Олийгоҳимизда 1300 нафар талаба кундузги бўлимларда таълим оладилар, — дейди А. Ризаев. — Биринчи навбатда биз талабаларнинг шароитларини яхшилаш ниятида ётоқхоналарни таъмирлашга киришдик. Бундан ташқари ҳар куни кечқурун режа асосида мамлакатимизнинг ички ва ташқи сиёсати, Президентимизнинг китоблари, миллий анъаналаримиз борасида суҳбат ўтказмоқдамиз.

— Биз «Талабалик оқшомлари», «Қувноқлар ва зукколар», «Брингринг» каби ўйинларни яна тиклаш орзусидамиз, — дейди М. Гаязов.

— «Талабалик оқшомлари» дедингиз, бу шунчаки кўнгилхушлик эмасмикан? — савол берамиз М. Гаязовга.

— Гапингизда жон бор, бу хусусида менинг ҳам бир таклифимни муштарийларга етказсангиз. Иложи бўлса тезроқ замонавий компьютерларни ўргатадиган муаллимлар тайёрлаб, мактаблар қошида «Тезкор босқич» очиш лозим.

Токи, замонавий техникадан бохабар муаллимлар болаларни қисқа муддатларда компьютерлар билан қандай «муомала» қилишни ўргата олсин. Олийгоҳимизда эса замонавий техника сирлари қисман, баъзан эса талабаларнинг ўз саъй-ҳаракатлари билан ўрганилмоқда. Ҳолбуки, буни барча талабалар юрагида мажбурий масъулият билан ўрганмоғи шарт.

Йиғилишнинг яна бир қатнашчиси. **Республика ижодкор ёшлар «Истеъдод» жамғармаси раиси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди ТЎХТАБОЕВни** ҳам мулоқотга чорладик.

— Юртимизда 8700 та мактаб, 500 га яқин билим юртлари мавжуд. «Истеъдод» жамғармасининг туман марказларида, кейин вилоят марказларида ўқувчилар ўртасида беллашувлар ташкил қилинди. Беллашувдан асосий мақсад, болаларда Ватанга меҳр уйғотиш, қадимий анъаналарни ҳурматлашга ўргатиш, илмга чанқоқликка ундаш эди, — дейди ёзувчи Худойберди Тўхтабоев. — Айни пайтда республикамизда тахминан 40 мингта кутубхона бор. Уларда 1 миллиардга яқин китоб жамғармамиз мавжуд. Хўш, шу китоблар ўқиляптими? Тўғрисини айтиш керак, жуда кам ўқиляпти. Ахир, китоблар ҳам — келажак.

УзЁИ МҚ ташаббуси билан Тошкент Давлат дорилфунуни маданият саройида талабалар учун катта мусиқий дам олиш оқшоми намойиш қилинди. «Тошкент», «Юлдузлар», «Шаввозлар» гуруҳлари, «Садо» дастаси ҳамда УзЁИ МҚ қошидаги «Мутти» театри иштирокчилари талабаларга атаб куй-қўшиқ, ҳажвиялар ижро этиб, қутлуғ айём кунида талабаларнинг дилига хушнудлик бағишладилар.

Яна ўша савол тинчлик бермайди. Талабаликни нима учун олтин давр деймиз? Бемақсад ўйин-кулгилар, кайфу-сафо кўп бўлгандами? Ёки қийналиб, бутун фикру-зикри ўқиш бўлган пайтдами? Қайси бири олтин экан? Ҳар ҳолда айни кунларда ҳар бир талаба бу саволга ўзлари жавоб топгани маъқул. Бундоқ десак, бир қисмига, ундоқ десак, иккинчи қисмига маъқул тушмасов? Нима бўлганда ҳам шоиримиз Абдулла Ориповнинг қуйидаги сатрлари билан мақолага нуқта қўямиз:

Магар келганда ҳам
қиёмат қойим,
Ёр бўлсин йигитга нияти доим.
Табаррук кексанинг гапин
эшитдим,
Бошинг тошдан бўлсин,
дерди илойим.

Тўлқин ЁРҚУЛОВ,
«Туркистон» мухбири.

Суратларда: Халқаро талабалар кунига бағишлаб ўтказилган анжумандан лавҳалар.

Суратлар муаллифи Муҳаммад АМИН.

Сабоқ

МАШРАБ ВА «МАБДАИ НУР»

«Бизнинг ҳали яхши текширилмаган, тартибка кирмаган, ҳатто кераклик материаллари, маъхазлари тўпланмаган бир адабиёт тарихимиз бор»

Абдурауф ФИТРАТ.

Қаландарлик ҳаракати IX асрда Туркистон ва Хуросонда дунёга келди. У маломатийликдан ўсиб чиққанди. О. Акимушкиннинг хулосага келишича, Қаландарликнинг ирфон тушунчасида буддиёна ёлкинланишларнинг таъсири бор. Асли қаландар бўлган Ҳожи Абдураҳимнинг (XVII аср) 1672 йили ёзилган «Рисолаи одоби тариқ» китобида қаландарликнинг 16 тамойили қуйидагича баён қилинган экан: 1) ҳаромни тарк этиш; 2) мантиққа суянувчи донишликдан воз кечиш; 3) инсонийлик сифатларидан юксалиб малакий хислатларга ўтмоқ; 4) неки лозим сезилса, ундан воз кечиш; 5) фосиқ кишилардан чекилиш; 6) безакли кийим киймаслик (бу — кибрдир — А. Ё.); 7) сўфийликни пеша қилмаслик; 8) бахилликдан воз кечиш; 9) миннатни тарк этиш; 10) мунофиқлик қилмаслик; 11) кибрни ташлаш; 12) моддий дунёга берилиб кўнгилни ўлдирмаслик; 13) мулкпараст бўлмаслик; 14) жаннатни орзу этмаслик; 15) борлиқ ҳавасига тушмаслик; 16) эзгуликка интилиш.

Бу маслак Туркистон тасаввуфининг ўзига хос хусусиятларидан биридир. Кейинчалик юртимизда кўп «Қаландархона»лар ҳам қурилган. Профессор Фитрат дейди: «Қаландарларнинг «ўз ораларида сўйлашга махсус сунъий тиллари ҳам бор, унга «абдол тили» дейилар... Қаландархоналар уларнинг доимий туриш жойларидир... Қаландархоналар шаҳар халқининг жума кунлари чиқиб ўлтирадурғон дам олиш, саёҳат жойлари эди». Қаландарлик маслаги Туркистон тасаввуфига фавқулодда бир ҳурфикрлиликни тақдим этди. Шу сабабли Нақшбандийлардан таълим олган Машраб устозларига қанчалик адаб сақламасин, барибир фикрда чуқур кетди. Натижада у Боязид, Мансур Ҳаллож, Румий, Кубро каби орифларга муҳаббат қўйди, «барчаси менда» деди. Тафаккур осмонида қуш бўлиб учди. Унинг туркий ва форсийда яратилган бутун шеърияти бунга далилдир. Машраб шеъриятини ўқиган киши албатта самовотга кўтарилади.

Менимча, Машрабнинг фаолиятини кузатишда Туркистон тасаввуфига хос бўлган қаландарликни эътибордан соқит қилмаган маъқул. Шу маънода Мажзуб Намангоний ва Фитрат (кейинчалик О. Шарафуддинов) Машраб дунёқарашидаги ҳурфикрлик манбасини қаландарликдан излаганларида ҳақ эдилар. Агарда Машраб бу маслакка суяниб тафаккурда ёлқинли даражага интилмаганида, Сўфи Оллоёрдек иккинчи бир зуҳдчи-нақшбандчи шоирга эга бўлиб қолар эдик. Офоқ Ҳожа айтганидек: «Машраб бизнинг шеримиздир» ва бунинг учун у ислом арконлари билан боғлаб турувчи Нақшбандийлик ақидаларидан юксалиш лозим эди. Машраб буни амалга оширди.

Яқинда «Фан» нашриёти Машрабга нисбат берилувчи «Мабдаи нур» номли асарни чоп этди. Бу асар анчадан буён баҳсга сабаб бўлиб келмоқда. В. Вяткин 1923 йили «ал-Александрия» мажмуасида эълон қилинган мақоласида, Машрабдаги эркин руҳ ва тарона услубни ҳисобга олиб «Мабдаи нур» Машрабники эмас, дейди. Бунга кейинчалик академик Ғафур Ғулом қўшилиб, асар Машрабнинг сабоқдоши Мулло Рўзибой Машраби Сонийникидир, дея жиддий фикр билдирган ва барча адабиётшуносларимиз буни маъқуллаб келишган. Бугунги кунда билимдон адабиётшуносларимиздан бири Исмоил Бекжон ҳам «Мендаги нусхада Машраби Соний номи бор», дейди.

Профессор Фитрат эса 1930 йили «Мабдаи нур»нинг 1912 йилги Бухоро тошбосма нусхаси ҳақида фикр юритиб, В. Вяткин фикрини рад этади. У асар ўзимизнинг Машрабники, дейди ва ушбу далилларни келтиради: а) «Мабдаи нур»нинг тили манқабадаги («Девонаи Машраб»даги — А. Ё.) шеърларнинг тили билан бирдир; б) Муфассал «Девонаи Машраб» китобида тўрт-беш парча маснавий борки, услуби ҳар жиҳатдан «Мабдаи нур» услубининг айнидир; в) Офоқ Ҳожа муридлари орасида Жалолиддин Румийнинг «Маснавий»сини ўзбекча шарҳлаб юришга айрича аҳамият берилган («Мабдаи нур»да Румий асарининг 3 жилдига шарҳ берилган — А. Ё.). Зотан, Жалолиддин Румийдан таъсирланган Машрабнинг ўз доирасининг талабига мувофиқ «Маснавий» шарҳи(ни) ёзиши қадар табиий нарса йўқдир. Шунга кўра иккала Машрабнинг бир одам эканига ҳеч кимнинг шубҳаси қолмаса керак.

Ниҳоят «Мабдаи нур»ни ҳозирги алифбомизда илк бор нашр эттирган Исматуллоҳ Абдуллоҳ домла бу асарни яна Машрабники, деди. Шу ўринда ўзбек филологик илми кучли бир услубшуносларга эҳтиёж сезмоқда. Чунки асарни услубий жиҳатдан ўрганишгина масалани ҳал қилади. Ўзимнинг шахсий фикрим шундай: мен ҳам Фитрат кабиларга эргашиб ҳозирча «Мабдаи нур»ни Машрабга нисбатан берилувчи асар, деб ҳисоблаб тураман.

Мен асарнинг ғоясига диққат қилиб, хулосага келдимки, у ўзимизнинг Машрабга (Бобораҳимга) тегишли.

Машраб «Мабдаи нур»дек асарни ёзишга маънавий эҳтиёж сезганди. У халқ маърифатни, ҳақни соғинган бир замонда яшаб ўтди.

Мабдаи нур илоҳийдир бу Машрабни дили...

Айтиш мумкинки, машрабшуносликда тараққий даври бошланди. Бу Машраб асарларини ҳақиқий ўзанига қараб таҳлил қилиш орқали амалга оширилади. Унутмаслигимиз лозимки, шоиримизнинг илк устози Мулло Бозор девона айтмишлар: «Ҳар ким Машрабға озор берса, ман ул кишидан озор топарман. Ҳаргиз анга дахл қилманглар...». Унинг асарини нотўғри талқин қилиш ҳам Машрабга озор етказиш ҳисобланади.

Абдумалик ЁҚУБОВ.

Футбол

КУБОК — «НАВБАҲОР»ДА

Футбол бўйича мамлакат IV миллий чемпионати якунланганига кўп бўлмади. Чемпионат, чемпион ва совриндорлар хақидаги бахслар давом этаётган бир пайтда, мамлакат кубогининг эгаси ҳам аниқланди. Наманганнинг «Навбаҳор» футбол жамоаси кубок эгаси бўлди. Маълумки, «Навбаҳор» учинчи, унинг финалдаги рақиби МХСК эса иккинчи ўринлар билан бу йилги биринчиликни якунлашганди. Шунинг учун ҳам бу иккала совриндор жамоаларнинг Ўзбекистон кубоги учун финалдаги бахслари мухлислар ва мутахассисларда катта қизиқиш уйғотди.

«Пахтакор» марказий ўйингоҳида ҳар иккала жамоанинг мухлислари етарлича йиғилишди. Учрашувнинг биринчи бўлимида томошабинлар бироз зерикишди. Чиройли ўйинлар кўрсатиши керак бўлган футболчилар ҳам суст ҳаракат қилишарди. Танаффусгача дарбозалар дахлсиз қолди. Иккинчи бўлимнинг илк дақиқаларида Аликсей Винников киритган ягона тўп «Навбаҳор»га ғалаба келтирди. Шу ўринда А. Винниковнинг мавсум давомида чиройли ўйинлар кўрсатиб келганини таъкидлаб ўтиш керак.

«Навбаҳор» иккинчи бор Ўзбекистон кубогининг соҳиби бўлди. Энди «Навбаҳор» мамлакат чемпиони «Нефтчи» жамоаси билан суперкубок учун бахслашади. Мухлислар декабрь ойининг бошларида ана шу қизиқарли учрашувга гувоҳ бўладилар.

Н. МАҲМУДОВ.

ЭЪЛОН

Масъулияти чекланган «Туркистон ёшлари» жамияти келишилган нархда А-80 бензини СОТАДИ

Тел.: 33-79-69, 36-58-48.

Газета саҳифаланаётганда:

ҒОЛИБ — ХАЛҚАРО МАКТАБ ЛИЦЕЙИ

Талабалар байрами муносабати билан пойтахтимиздаги «Ёшлик» ҳокимиятида лицейлар ўртасида мусобақа бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги миллий лицей интернати билан Тошкентдаги Халқаро мактаб лицейи ўқувчилари беллашдилар.

Тадбирда ҳакамлар раиси «Правда Востока» газетасининг Бош муҳаррири Р. Сафаров иккала командани қизғин табриклаб, мусобақани бошлаб берди. Ута қизиқарли ва мазмунли савол-жавобларга бой ўтган кечада ҳар иккила лицей ўқувчилари ўз билим, зукколикларини намойиш этишди. Албатта мусобақада кимгадир омад кулиб боқади. Кечада беллашувга пухта тайёргарлик кўрган халқаро мактаб лицей ўқувчилари юқори бал тўплашга эришиб ғолиблик бахтига мушарраф бўлишди. Узаро билимдонлик, зийраклик синови бўлган бундай беллашувлар албатта талабалар ҳаётида муҳим ўрин тутади.

Баҳодир ШОИМОВ.

Кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган...

ХАЁЛИЙ ТЕГИРМОН СИРИ

Бу жумбоқли воқеа Сосново станциясидан унча олис бўлмаган жойда ёз ойида юз берди. Агар Алексей Ивановичнинг сўзларига ишонадиган бўлсак, бу ҳодиса мана бундай бўлган:

Волжанин конструкторлик бюроларидан бирида ишлайдиган икки ўртоғи билан жума куни кечқурун эски «Москвич» машинасига жойлашишади-да, балиқ овига равона бўлишади. Питердан Корелия бўйигача бор-йўғи бир неча соатлик йўл. У ерда эса «Вуокса» деган ягона ном билан аталувчи кўлларнинг бутун бир тизими бор. Зилол сув, мўл балиқ, гўзал табиат. Бир сўз билан айтганда, баликчилар учун жаннат макон.

Дўстлар бу ерни ўзлари учун очганларига анча бўлган, кун тартиби ҳам аниқ— кечқурун келиб, кўл бўйидаги гулхан ёнида ётиб қолишади-да, эрта тонгда балиқ овлаб, тушлик қилишади, сўнг уйига қайтишади.

Бироқ, бу гал... Ҳаммаси қияликда содир бўлди. Момақалдироқ бошланганда улар манзилга етиб қолишганди. Яшин дарахтларга урилар, кўча шох-шаббаларга тўлган, ёмғир ёққан асфальтда яшин акс этарди. Яшин чақнашлардан бири шундай яқинда ва кучли бўлдики, рулни бошқариб бораётган Волжаниннинг бир сония кўз унги қоронғилашди. Халокат содир бўлишига оз қолди. Машина йўлдан чиқиб кетиб, унинг ўнг орқа эшиги йўғон қайин дарахтига келиб урилди. Олдинда ўтирган Волжанин ва Сигалев енгил қўрқув билан қутилдилар.

Лекин орқада ўтирган муҳандис-конструктор Семен Яковлевич Эльбман жиддий жароҳат олди. Ён томондаги ойна парчалари чеккасини кесиб юборган, бундан ташқари, мияси ҳам лат еган кўринарди. Дўстлари Эльбманни машинадан тортиб чиқаришганда унинг оёқлари шалвираб, ўзини тутиб туролмасди.

Нима қилиш керак? Энг яқин станциягача бир неча ўн километр. Жароҳатланган одам билан бу масофани босиб ўтиш осон эмас. Шоҳ кўчада, аксига олиб, бирор бир машина кўринмайди. Шу пайт Сигалев бир мунча наридаги ёруғликни кўриб қолди. У дераза ойналарини ёритиб турарди.

Дўстлар машинани ташлаб, Эльбманни икки ёндан қўлтиқлаб олганча уй томонга қараб юришди. Тақиллатишган эди, эшикни кампир очди. Ҳеч нима сўраб-суриштирмай, лом-лим ҳам демай ёмғирдан ивиган ва бахти юришмаган баликчиларни уйга бошлади.

«Буни ҳозир ғира-шира эслайман, — деб ёзади А. Волжанин. — Ажаб, биз бу ердан бир неча бор ўтганимизда кўринмаган уй, бу ерда қаердан пайдо бўлиб қолди? Аммо ўша дам мисоли сеҳрланиб қолгандек ҳеч нимага таажжубланмас эдик... Хонани шам ёритарди...

Эҳтимол, электр симини момоқалдироқ узиб юборгандир. Ғалати соҳиба бир оғиз ҳам гап қотмади. Эҳтимол, у кар-соқовдир!

Аёл қайноқ шўрва билан сийлади. Эльбманнинг юзини қандайдир қайнатма билан ювди, компресс қилди. Улар толиқиб полга солинган жойга ётишди ва қаттиқ уйқуга кетишди. Уйғониб қарашсаки... очиқ ҳавода ётишибди...

— Бу қандайдир туш бўлгандир, — эътироф этишди дўстлар.— Меҳмондўст уй ғойиб бўлган. Унинг ўрнида гранит тошлардан тикланган, дераза ўринлари бўш ярим вайрона деворлар турарди. Биз вайронани синчиклаб текшириб чиқдик, афтидан бу дарёча устига қурилган эски сув тегирмони бўлган. Унинг мавжудлигида ҳеч қандай сир йўқ. У финлардан қолган. Улар фин урушидан кейин Карелия бўйидан кўчиб кетишган. У ерда бунга ўхшаш харобалар оз эмас. Бироқ, биз тунаб қолган уй қаерга ғойиб бўлди? Ухлаб ётганимизда бизни бошқа жойга кўчиришгани йўқдир? Яқин ўртада ҳеч қандай уй йўқ. Биз кейинчалик бу жойнинг бўйи ва эни бўйлаб кезиб чиқдик. Ҳеч вақо йўқ. Яна бир таажжубланадиган томони бор — Семен Яковлевич чеккасидаги жароҳатлардан тим қора чизиқ қолган. У ҳам тезда оқарди ва йўқ бўлиб кетди.

— Шубҳаланманг, — деб ёзади муҳандис Волжанин. — Бу воқеа — чин ҳақиқат. Машинамизни шатакка олишга ёрдам берган маҳаллий ДАН ходимларидан сўраб-текшириб кўришингиз мумкин. Улар 1982 йили ҳам айни мана шу жойда ҳалокатга учраган икки кишининг бошидан шунга ўхшаш воқеа кечганлигини айтишди. Ўшанда улар ҳам қандайдир сеҳрланган тегирмонда тунаб қолганлигини сўзлаб беришган.

— Ўзи нима бўлди? — деб сўрашарди ҳаваскор балиқчилар. — Эҳтимол, биз бошқа маконда ёки бу ерда одамлар урушгача истиқомат қилган ўтмишда бўлдикми? Ёки буларнинг ҳаммаси хаёлдан ўтдими?

«Феномен» комиссияси ҳужжатларида, аномал ҳодисаларни таҳлил этиш ва тадқиқ қилиш билан шуғулланувчи бошқа гуруҳларнинг ҳам ҳужжатхоналарида бунга ўхшаш воқеа-ҳодисалар кўплаб қайд этилган.

1973 йил. «Уилтшир ўлкасининг руҳлари ва ривоятлари» китобида қуйидаги факт келтирилади: Эдна Хэжис деган кимса Суиндон чеккасида (Англия) велосипедда Эрмайн-стритда (Рим йўлида) борарди. Момоқалдироқ бошланиб қолади. Эдна велосипеддан тушади ва йўл чеккасидаги уйни кўриб, ўша ерда панада туришга қарор қилади. Уйда қария яшарди, у Эднага уйга киришга ижозат беради, аммо бир оғиз ҳам сўз айтмайди.... Кейин Эдна яна велосипедда йўлда кетаётганлигини сезади. Қиз уйни қачон ва қандай шароитда тарк этганлигини ҳар қанча уринмасин эслай олмайди. Кейинчалик маълум бўлдики, у ерда бундай уй бўлмаган...

Бу воқеалар вақт билан ўзга дунёга «эшиклар» очилиши, бирлаштириши, алабатта, жозибалидир. Бироқ... мутахассис-руҳиятчиларнинг фикрича, гап мутлақо бошқа ёқда. Рўё ўнгда эмас, балки фикран қабул қилинади — гипноз миянинг карахт ҳолга тушиб қолиши орқали содир этилади. Киши миясининг карахт бўлиши ҳатто гипнозчининг иштирокисиз ўз-ўзидан бир маромда йўл босиш ёки яшин чақнаши таъсирида ҳам юз беради. А. Волжанин, шунингдек, бошқалар билан бўлган ҳодисаларни эслаб кўринг, тажрибалар шуни кўрсатмоқдаки, киши миясининг карахт бўлганида ҳис қилганлари ёрқинлиги ва кўлами жиҳатдан воқеаликдагидан ҳеч фарқ қилмайди. Одам аъзосининг ҳиссиётлари, мияни бошқараётган хаёлиётлари манзаранинг кўринишларини шундай намоён этадики, кейин уларни ҳақиқий хотиралардан ажратиб олиш қийин бўлади.

Тиббиёт фанлари доктори В. Файвишевский шунга ўхшаш ҳодисаларни таҳлил этиб, миянинг карахтлилик ҳолатидан чиқиш пайтида кўпинча вегетатив издан чиқиш - бош айланиши, ҳаракатларнинг мувозанати бироз бузилиши, киши гипноз ҳолатидаги воқеликка ўтишини кўпинча эслай олмаслигига эътиборни қаратади. Буларнинг барчаси гувоҳларнинг хотираларда мавжудлиги, улар шу билан билвосита ўзларининг саргузаштлари ўнгда эмас, «миянинг ўзгариши» ҳолатида содир бўлишини тасдиқламоқдалар.

Жон Свэйн ва унинг рафиқаси Кристина жин кўлни излаб юз чақирим йўл босади. Бу сўнгги ўн етти йилдаги эллигинчи саёҳат бўлган.

Мистер Свэйн,унинг рафиқаси ва ўғиллари сирли кўл мавжудлигини биладилар, чунки бир куни уни ўз кўзлари билан кўришган. Улар у пайтда меҳнат таътилида эдилар ва тасодифан Хэмпшир графлигидаги Бьюли аббатлиги (католиклар монастри ва унга қарашли жой-мулк) олдидаги кўлдан чиқиб қолишади. Қирғоқдан эллик қадам нарида юмалоқ катта тош устида шамшир дастаси осилиб турарди. Ўшанда улар буни қирол Артурга ўрнатилган ўзига хос ҳайкал бўлса керак, деб ўйлашган. Ҳайкалнинг чиройлилиги уларни мафтун этади.

Мана, ўн етти йилдирки, улар мунтазам ўша жойга боришади, «ўз» кўлини яна бир бор кўриш умиди уларни тарк этмайди. Мистер Свэйн шундай дейди: «Ишончим комил, биз нималики кўрган бўлсак, у воқелик эди, лекин баъзан ҳаммамиз ақлдан озиб қолмадикми, деб ўйлаб қоламан!»

Ҳар ҳолда Свэйнлар кўл сирини очмагунларича изланишда давом этажакларини изҳор этмоқдалар...

Нима ҳам дердик, биз Свэйнларга ва уларга ўхшаганларга омад тилаймиз. Нуфузли мутахассислар буларнинг барчаси тасаввурнинг ўйини, инсон онгида юзага келган рўё, деб айтишаверсин. Ҳар бир кишининг ҳаётида бир маротаба бўлса ҳам шундай «кўли» бўлаверсин. Умид узмаганлар самимий тасаннога лойиқдир. Айни мана шундай инкор этилган фактлардан кўпгина улуғ кашфиётлар юзага келган.

Игорь ЦАРЕВ,
(«Труд» газетаси, 1995 йил).

КЕЛГУСИ СОНДА:

● Минг ойининг юзини кўрган.

● Ёвқур соҳибжамол.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Зайниддин МАМАДАЛИЕВ

Туркистон — TURKISTAN

Таъсис этувчи: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

ТАҲРИРИЯТ: Қабулхона — 36-56-58; хатлар бўлими — 36-54-65; тижорат бўлими 33-79-69, 36-58-48; ижодкор ёшлар 36-57-52; котибият — 36-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба кунлари чиқади. Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси

Буюртма Г. —— 0498
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41

22006 нусхада босилди, ҳажми —— 2 табоқ.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти ——21.00

1 2 3 4 5 6